

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МАРУЩАК АЛІНА ЛЕОНІДІВНА

Допускається до захисту:

завідувач кафедри інформаційних
систем управління,

д-р екон. наук, професор

_____ *О. М. Анісімова*

« _____ » _____ 20__ р.

**ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ
XXI СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА)**

Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:

Яворська Т. М., канд. пед. наук,

доцент кафедри

інформаційних систем управління

(назва кафедри)

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали за шкалою ЕКТС/ за національною шкалою)

Голова ЕК: _____

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Марущак А. Л. **Діяльність бібліотек в соціокультурному просторі XXI століття (на прикладі Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва).** Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2021.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі досліджено соціокультурну діяльність бібліотек в умовах модернізації бібліотечних послуг та сервісів. Проаналізовано особливості соціокультурної та інформаційно-комунікаційної діяльності Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва (ВОбЮ), показано сучасний стан впровадження інноваційних технологій в роботу бібліотеки. Запропоновано перспективи розвитку бібліотечного сервісу ВОбЮ в умовах розвитку інформаційних технологій.

Ключові слова: бібліотека для юнацтва, соціокультурна діяльність, інформаційні технології, бібліотечний сервіс, соціальні мережі.

Табл. 3 Рис. 3. Бібліограф.: 50 найм.

SUMMARY

Maruschak A. L. **Activities of libraries in the socio-cultural space of the XXI century. (on the example of Vinnytsia Regional Library for Youth).** Specialty 029 «Information, library and archive», Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2021.

In the qualification (bachelor's) work the socio-cultural activity of libraries in the conditions of modernization of library services is investigated. Peculiarities of socio-cultural and information-communication activity of Vinnytsia Regional Library for Youth are analyzed, the current state of introduction of innovative technologies in the work of the library is shown. Prospects for the development of the VOBYU library service in the conditions of information technology development are offered.

Keywords: library for youth, socio-cultural activities, information technology, library service, social networks.

Tabl. 3. Fig. 3. Bibliography: 50 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	7
1.1 Діяльність публічних бібліотек як соціокультурних центрів.....	7
1.2 Мережа спеціалізованих бібліотек України, що обслуговують юнацтво.....	14
1.3 Нормативно-правове забезпечення діяльності бібліотек на загальнодержавному законодавчому рівні.....	18
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА (ВОБЮ) ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ ДЛЯ МОЛОДІ ВІННИЧЧИНИ.....	24
2.1 Історія розвитку ВОБЮ як осередку культурного та духовного відродження нації.....	24
2.2 Особливості соціокультурної діяльності Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва (ВОБЮ) на сучасному етапі.....	30
2.3 Представництво ВОБЮ у зовнішньому просторі через використання соціальних мереж.....	35
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗМІН.....	42
3.1 Модернізація бібліотечного сервісу на основі інформаційних технологій та комунікацій.....	42
3.2 Перспективи розвитку ВОБЮ як соціокультурного центру для молоді в умовах цифровізації суспільства.....	51
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ.....	65
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Успіх бібліотечно-інформаційної діяльності на сучасному етапі залежить від стану розвитку соціально-економічного становища держави та світу. Авторитет бібліотек серед населення, можливість лобіювання інтересів бібліотечних закладів, адвокаційна діяльність характеризується станом суспільного сприйняття важливості існування та роботи бібліотечних закладів як суспільно важливих інститутів.

Діяльність бібліотек для юнацтва в соціокультурному просторі XXI століття характеризується високим рівнем суспільного значення, адже юнацькі бібліотеки відіграють важливу роль у формуванні інтелектуального та духовного розвитку молоді. Від професійної та злагодженої діяльності бібліотек значною мірою залежить шлях розвитку Української держави, її культури, рівня політичного та соціального життя.

Зміни, що відбуваються в країні та світі ставлять перед бібліотечною галуззю нові завдання, мотивують до пошуку нових форм та методів обслуговування, організації сучасних комунікаційних зв'язків з користувачами, тому дослідження діяльності бібліотек у сучасному соціокультурному просторі є надзвичайно актуальним.

Питання активного входження бібліотек в інформаційний простір набувають ще більшої актуальності, адже розвиток інноваційних технологій все більше віртуалізує життя людей, особливо молоді, яка активно використовує сучасні інформаційно-комунікаційні технології у своєму повсякденному житті. Дослідження способів впровадження та покращення читацької та суспільної активності молоді завдяки роботі бібліотек, як соціокультурних інститутів, є надзвичайно важливими. Пошук нових шляхів забезпечення сучасних потреб користувачів сприяє їх залученню до підтримки та примноження культурних надбань держави, що своєю чергою якісно впливатиме на розвиток усіх сфер життєдіяльності суспільства.

Стан розробленості проблеми. Дослідження аспектів соціокультурної діяльності бібліотек стало предметом наукових пошуків низки українських та закордонних дослідників. Культурно-дозвіллевий напрям діяльності досліджували І. Іванова, Н. Бачинська, Н. Захарова, Т. Кім, О. Печена, зарубіжні науковці Л. Бейліс, О. Домаренко, С. Матліна, Г. Олзоєва, Л. Жаркова, Ю. Мелентьєва. Соціокультурний аспект діяльності бібліотек представлено у наукових працях українських дослідниць Т. Вилегжаніної, О. Матвійчук, О. Воскобойнікової-Гузевої, Т. Гранчак та ін.

Актуальним напрямом досліджень аспекту соціокультурної діяльності в становленні бібліотек як суспільних інституцій займалися зарубіжні теоретики та дослідники такі як: Т. Кисельова, Ю. Красільников, Н. Шарковська, А. Ковальчук, В. Рябов, А. Соколов. Механізми; технології культурно-дозвіллевої роботи досліджено у працях Г. Головіної, М. Аріарського, А. Жаркова, В. Туєва.

Однак, нестримний розвиток сучасних технологій впливає на форми, способи та методи бібліотечного обслуговування змінює їх та мотивує до розвитку, нових підходів. З огляду на це з'являється низка проблемних та актуальних питань, які потребують вирішення та пошуку теоретичних та практичних рекомендацій, які б допомогли відповісти бібліотечно-інформаційній діяльності на сучасні суспільні виклики.

Метою кваліфікаційної (бакалаврської) роботи є дослідження діяльності бібліотек в соціокультурному просторі України на сучасному етапі розвитку суспільства (на прикладі Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва (ВОБЮ).

Задля реалізації та досягнення поставленої мети доцільне визначення та розв'язання наступних **завдань**:

- дослідити стан розвитку бібліотек як соціокультурних центрів;
- охарактеризувати мережу спеціалізованих бібліотек України, що обслуговують юнацтво;
- проаналізувати нормативно-правову базу забезпечення діяльності бібліотечної галузі;

- розглянути становлення Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва, її структуру та організаційні питання функціонування;
- дослідити діяльність ВОБЮ в соціокультурному просторі розвитку громади;
- проаналізувати соціокультурну та інформаційно-комунікаційну діяльність бібліотеки у соціальних мережах;
- виявити перспективи розвитку Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва в умовах цифровізації суспільства.

Об'єктом дослідження є діяльність бібліотек як соціокультурних інституцій в справі формування та розвитку культурних та духовних цінностей особистості.

Предмет дослідження – особливості діяльності Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва (ВОБЮ) в соціокультурному просторі, участь бібліотеки в розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних зв'язків.

Теоретичне та практичне значення полягає в можливості використати результати дослідження задля вдосконалення бібліотечно-інформаційної діяльності, ефективного забезпечення сучасних потреб користувачів, розвитку інформаційно-комунікаційного простору шляхом впровадження інноваційних соціокультурних проєктів та інформаційних технологій задля забезпечення змістовної, цікавої, сучасної, ефективної культурної та дозвілєвої діяльності молоді.

Апробація роботи. Основні наукові положення і результати дослідження оприлюднені на VI Всеукраїнській науковій конференції «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (2 квітня 2021 р., Вінниця).

Структура роботи. Виходячи із логічної послідовності розкриття теми дослідження та поставлених завдань, кваліфікаційна (бакалаврська) робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних посилань (50 найменувань) та додатків (8 позицій). Загальний обсяг роботи – 80 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ

БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

1.1. Діяльність публічних бібліотек як соціокультурних центрів

Глобальні процеси, що відбуваються в соціально-економічній сфері активно впливають на трансформацію соціокультурної діяльності бібліотек. Світова та вітчизняна бібліотечна спільнота, Українська бібліотечна асоціація (УБА) впродовж багатьох років звертають увагу фахового товариства на питання пов'язані з активним пошуком інноваційних форм та методів діяльності.

Виклики сьогодення, потужний технічний розвиток вимагають від сучасного бібліотекаря та бібліотек переосмислення своїх ролей, функцій та завдань. Своєю чергою, питання готовності до адаптації та вміння трансформуватись стає вирішальним у справі визначення місця бібліотек в житті суспільства та кожної окремої громади.

Олена Сливка, головний бібліотекар Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого зазначила, що бібліотеки адаптуючи свою діяльність відповідно до потреб користувачів та суспільства все частіше позиціюють себе як поліфункціональні установи, які здатні забезпечити широкий спектр традиційного та інноваційного обслуговування користувачів [1, с. 21].

Пошук нових та ефективних форм комунікаційної діяльності з користувачами активно здійснюється в площині соціокультурної роботи, адже діяльність книгозбірень у визначеному напрямі робить їх центром громади, місцем зустрічі, територією культурного розвитку та соціальної взаємодії.

Активізація цифрових та технічних можливостей стимулює бібліотечну спільноту до змін в соціокультурному напрямі. Процеси розвитку та урізноманітнення соціокультурних форм діяльності становлять основу для дослідження бібліотек як соціокультурних центрів суспільства.

Дослідження окремих аспектів соціокультурної діяльності бібліотек викликав науковий інтерес у багатьох науковців та дослідників. Культурно-дозвіллевий напрям роботи в просвітницькій площині став предметом дослідження низки вітчизняних вчених серед яких: Н. Бачинська, І. Іванова, Т. Кім, Н. Захарова, О. Печена. Зарубіжні науковці О. Домаренко, Г. Олзоєва, С. Матліна, Л. Жаркова, Ю. Мелентьєва також досліджували визначений аспект роботи бібліотек [2, с. 51].

Культурологічний підхід до дослідження процесів та закономірностей бібліотечно-інформаційної та книжкової галузі викладено у працях В. Горового, М. Дворкіної, О. Давидової, В. Ільганаєвої, В. Дерлеменка, М. Слободяника, А. Чачко, В. Скар та ін.

Соціокультурну діяльність бібліотек Л. Бейліс пояснює цілеспрямованою системою дій та заходів, які мають на меті розвиток інтелектуального, матеріального та духовного стану суспільства. Можливо це шляхом доведення до свідомості суспільства наукових знань, морально-етичних цінностей та емпіричних фактів, що зосереджені та зберігаються у фонді документів бібліотеки [3, с. 8].

Т. Вилегжаніна у своєму дослідженні зазначає, що головна мета соціокультурної діяльності публічних бібліотек полягає у становленні та визначенні ціннісних орієнтирів різних категорій населення, також дослідниця та фахівець бібліотечної справи визначає важливу роль соціокультурної роботи, яка має на меті популяризацію та розкриття культурного спадку кожної громади, регіону та держави в цілому [4, с. 5].

Соціокультурну та соціокомунікаційну діяльність бібліотек України розкрито в дослідженнях О. Матвійчук, О. Воскобойнікової-Гузєвої.

Доктор наук із соціальних комунікацій Т. Гранчак зазначила, що на соціокультурний дискурс роботи бібліотек впливають чинники національної свідомості, що домінують в суспільстві та визначаються пріоритетними завданнями на рівні діяльності уряду [5, с. 15.].

На практиці бібліотечний соціальний інститут спираючись на загальні цінності розвитку суспільства, формує власні стандарти культурного, наукового, виховного, педагогічного, професійного напрямку. Питання соціокультурної діяльності вивчали зарубіжні дослідники: Ю. Красільников, Т. Кисельова, А. Ковальчук, Н. Шарковська, В. Рябов, А. Соколов. Механізми та технології культурно-дозвілєвої роботи досліджено у працях Г. Головіної, М. Аріарського, А. Жаркова, В. Туєва.

Дослідниця та бібліотекознавець Г. Головіна зазначає, що соціокультурна діяльність є автономною підсистемою загальної системи соціалізації особистості, її соціального виховання, освітньої діяльності та є складовою соціальної роботи. Метою соціокультурної діяльності бібліотек є організація змістовного дозвілля людей та громади, задоволення культурних та індивідуальних потреб пов'язаних з саморозвитком, самовдосконаленням та самореалізацією творчих здібностей [6, с. 6].

Науковець М. Аріарський звертає увагу на глобальне розуміння соціокультурної діяльності, яка полягає у визначенні морально-інтелектуальних мотивів у питанні створення, збереження, розвитку, розповсюдження культурних цінностей на суспільному рівні [7].

Практик та теоретик бібліотечної діяльності О. Матвійчук у своєму дослідженні зазначає, що бібліотеки України включені в сучасний культурно-освітній простір та активно взаємодіють з різними соціально-культурними інституціями. Своєю чергою тенденції сучасного часу мотивують бібліотечних фахівців знаходити інноваційні шляхи формування та розвитку власного культурного простору, який згенерує та інтегрує основні функції та завдання бібліотеки та представить її як рівного партнера для успішної співпраці з різними закладами соціально-культурної та освітньої галузі [7].

Також О. Матвійчук визначає початок масштабної соціокультурної діяльності бібліотек України періодом 1920 років. Першочергове значення цієї діяльності пояснювалось роботою над ліквідацією неграмотності, розвитком рівня культури та освіти в суспільстві. З допомогою соціокультурної роботи

бібліотек в цей період здійснювалось формування політичного мислення та визначався зміст і характер процесу читання [8].

Зміст форм та видів соціокультурної роботи в період розвитку, а саме 20-30-х років характеризувався визначенням соціальної місії бібліотек.

Дослідниця Н. Бура зазначає, що в цей період виокремились такі форми роботи як: групові бесіди, лекції, клуби за інтересами, вікторини, вечори техніки, Дні книги, Дні бібліотек, літературні читання [9, с. 130].

В 40-50-ті роки ХХ ст. виокремлюються такі форми культурно-дозвілєвої роботи як: тематичні вечори, бібліографічні огляди, читацькі конференції. Розвиток таких форм став можливий внаслідок підвищення культурного та освітнього рівня читачів, накопичення існуючого досвіду бібліотек [8].

В період 60-70-х років соціокультурна діяльність бібліотек продовжували здійснюватись з метою розвитку рекомендаційного виду діяльності задля залучення читачів до наукової, художньої та ідейної літератури, що мала цінність в той час.

В 60 – 70-ті роки словник бібліотекаря поповнюється терміном «масова робота бібліотеки» [8]. Види культурно-дозвілєвої діяльності розширюються та починають доповнювати систему політичної освіти, а також самоосвіти та навчання дорослої читацької аудиторії. До форм соціокультурної діяльності цього періоду можна віднести суспільно-політичні читання, усні журнали, читацькі конференції. У практику діяльності бібліотек впроваджуються форми інформаційного характеру: бюлетені нових надходжень, Дні спеціаліста, Дні інформації та ін. З розвитком аудіовізуальних технічних засобів традиційними стають перегляди телепередач про книги, поезію, музику. Також, з'являються вузькі клуби за інтересами, для прикладу зібрання на яких обговорювались неопубліковані надбання літератури.

У 80-х роках любительські тематичні гуртки та клуби завершають етап методичного та організаційного оформлення.

З часом традиційні форми та методи соціокультурної діяльності трансформувались та стали все більше стосуватись розвитку комунікаційного

простору бібліотеки, творчих та інтелектуальних здібностей користувачів. В аналітичних записках на основі соціологічного дослідження визначено такі види роботи цього періоду як: інтерв'ю-бесіди, бенефіси читачів, калейдоскопи, прем'єри книг та журналів, літературні студії та турніри, ток-шоу, конкурси загадки, «Поле чудес», КВК, «Щасливий випадок», вечори-портрети та ін. Різноманіття форм соціокультурної роботи також вражає це і диспути, бібліоінформіни, екологічні ігри, години цікавих повідомлень та ін. Визначений період характеризується якісним розвитком співпраці та спільних проєктів з музеями, видавництвами та архівами.

У період 90-х років ХХ ст. активно проявляється інтерес користувачів бібліотек до соціокультурної діяльності. Своєю чергою книгозбірні України активно модернізують традиційні форми і методи масової діяльності, методичні рішення у визначеному напрямі, а також політику співпраці та зв'язків з різними організаціями [2, с. 52].

В цей період відбувається активізація процесів суспільного життя та його демократизація. Збільшується випуск фахових видань, на сторінках яких професійна спільнота ділиться досвідом, методичними рекомендаціями та ін. Теоретична та практична база представлена у періодиці впливає на зміст та форми культурно-дозвілєвої діяльності бібліотек, яка в більшості мала на меті збереження культурних та національних традицій, підтримку духовних потреб населення.

На розвиток соціокультурної діяльності цього періоду впливає і вдосконалення технічних можливостей, що змінюють комунікаційну діяльність бібліотек із засобами масової інформації та суспільством.

Публічні бібліотеки України стають активними учасниками та організаторами процесів розвитку та відродження суспільства, перетворились в гнучкий та багатофункціональний інститут, в якому зацікавлене населення. Також важливим є те, що бібліотеки втрачають свою політизованість та стають простором інтелектуальних та творчих умінь особистості. В процесі діяльності

впроваджуються інноваційні проекти та форми роботи із новим підходом до вікових особливостей та потреб різних категорій населення.

З 90-х років також активізувались і соціологічні дослідження, які стосувались аспектів культурно-дозвілєвої діяльності та вивчення ставлення читачів до цього напрямку роботи. До соціологічних досліджень цього періоду можна віднести «Читацькі інтереси та попит на українську художню літературу в бібліотеках республіки» (1989-1990-ті рр.), «Читацькі потреби та стан їх задоволення в ЦБС України» (1991-1992 рр.), «Культурні запити і перспективи розвитку духовних потреб молоді України» (1992 р.) та ін. [2, с. 52].

В середині 90-х починають з'являтися самостійні дослідження публічних бібліотек. Для прикладу Миколаївська ЦБС для дорослих у кінці 1980-х рр. вперше в практиці українських бібліотек зайнялась дослідженням читацьких потреб з допомогою поділу інтерв'юєрів за визначеними параметрами, а саме: статтю, віком, освітою, інтенсивністю рівня відвідування бібліотеки. Для того, щоб бачити динаміку потреб користувачів дослідження проводилось по 2000-й рік та на його основі було узагальнено та представлено закономірності та специфічність процесів формування читацької аудиторії.

Сучасні бібліотеки стають важливими соціокультурними-центрами суспільства, які розвивають принцип клієнтоорієнтованості та сервісності.

В ХХІ столітті з'являються перші медіатеки, інформотеки, віртуальні, гібридні, електронні та інші бібліотеки. Активно впроваджуються в практичну діяльність бібліотек відео лекторії, електронні виставки, анонси до визначних дат та ювілеїв та ін.

Представлення досвіду українських бібліотек на шпальтах періодичних видань є свідченням того як професійно сучасні книгозбірні трансформують наявні та створюють інноваційні форми соціокультурної роботи. Для прикладу вражає проект «Кіномистецької вітальні» Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, започаткований в 2014 р. В рамках діяльності ініціативи відбулось 40 тематичних заходів серед яких і зустрічі з народними артистами України.

Цікавими є й грантові проєкти, які реалізуються в бібліотеках. Зокрема, ЦБС для дорослих м. Львова реалізувала проєкт «Майстерня щастя» в рамках якого було проведено низку літніх читань, благодійних концертів. Внаслідок реалізації проєкту було створено успішний культурно-інтелектуальний простір на базі бібліотеки, який завоював прихильність громади [10, с. 29].

Розвитком зацікавленості та обізнаності читачів у літературному просторі успішно займаються фахівці Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка в рамках діяльності літературного клубу «Читаємо разом», який діє з вересня 2019 року. Клуб набув неабиякої популярності серед жителів міста та має партнерські стосунки з місцевими неформальними об'єднаннями. На акції «Вечори поетичних зізнань» усі охочі можуть познайомити аудиторію із власними творами.

Популярними є екскурсії за літературними творами (за романом О. Гавроша «Капітан Алоїз»), літературно-музичні вечірки («Десять років літературному об'єднанню «Ротонда») та ін. За час діяльності клубу його учасники читали разом з видатними українськими письменниками та авторами: С. Жаданом, О. Забужко, Ю. Іздриком, М. Кідруком, В. Лисом, А. Кокотюхою, К. Бабкіною та ін. [11, с. 15].

Цікавим є досвід Центральної міської бібліотеки ім. М. Л. Кропивницького ЦБС для дорослих м. Миколаєва, яка займається організацією та проведенням вуличних book-фестів. Таким видом діяльності бібліотечні фахівці популяризують краєзнавчу літературу серед молоді міста. Визначений вид діяльності став традиційним заходом, якого всі очікують під час великих міських соціокультурних подій [12, с. 10-13.].

Активність, інноваційність та мотивацію в питаннях розвитку соціокультурної діяльності проявляють публічні бібліотеки невеличких міст України. Зокрема Бердичівська ЦМБ в рамках проєкту «М-Формація» створили сучасний простір культурного та інтелектуального розвитку громади в якому відбуваються майстер-класи, гуртки, тренінги, різні свята, кіноперегляди, флешмоби та ін. Бібліотека активно співпрацює з місцевими школами,

коледжами, Музеєм історії Бердичіва, палацом культури, музичною та художньою школою [13, с. 19.]

Аналіз нових публікацій у фахових періодичних виданнях свідчить про трансформацію бібліотек в сучасні соціокультурні центри, які займаються організацією неформального спілкування читачів, зустрічей з відомими та цікавими особистостями, промоцією читання та розвитком інтелектуальних та творчих здібностей особистості.

Публічні бібліотеки України продовжують закріплювати своєю діяльністю статус соціокультурного та освітньо-інформаційного інституту. Пройшовши шлях розвитку в якому бібліотеки відмовились від глобальної просвітницької діяльності з політичною ідеологією, сучасні книгозбірні стали потужними соціокультурними центрами, які не лише зберігають та організовують доступ до наукових та культурних досягнень суспільства, а й володіють широким спектром технічних та інтелектуальних можливостей, задовольняють широкий спектр сучасних потреб користувачів.

Отже, дослідження феномену бібліотек як соціокультурних центрів сьогодні не втрачає своєї актуальності серед наукового кола теоретиків та практиків бібліотечної справи. Наразі важливим напрямом наукових пошуків залишається дослідження форм та методів інноваційності в соціокультурній площині бібліотек, які своєю сергою розширюють коло компетенцій сучасного бібліотечного фахівця.

1.2. Мережа спеціалізованих бібліотек України, що обслуговують юнацтво

Мережа публічних бібліотек України становить собою найбільш розгалужену систему в порівнянні з бібліотеками європейських країн. Процеси пов'язані з реформами місцевого самоврядування та адміністративно-територіальним устроєм впливають на діяльність та функціонування бібліотек в громадах. Проте не дивлячись на виклики сьогодення книгозбірні продовжують

ефективно працювати та здійснювати забезпечення інформаційних, культурних, освітніх потреб суспільства.

У Мінімальних соціальних нормативах забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні у пункті 1.2 вказано, що бібліотечне обслуговування окремих категорій населення може здійснюватися спеціалізованими бібліотеками (для дітей та юнацтва) [14].

Мережа спеціалізованих бібліотек, яка здійснює діяльність з обслуговування юнацтва та молоді налічує 16 обласних бібліотек для юнацтва, 3 обласні бібліотеки для молоді (Рівненська, Тернопільська, Дніпропетровська ім. М. Светлова), Закарпатську обласну бібліотеку для дітей та юнацтва, а також низку бібліотек-філій, юнацьких відділів, юнацьких абонементів, відділів, груп та кафедр [15].

Методичним, координаційним, консультаційно-аналітичним центром мережі бібліотек, що обслуговують молодь є Державна бібліотека України для юнацтва. Важливим та актуальним напрямом діяльності бібліотеки є підтримка та розвиток неформальної освіти. З цією метою книгозбірня співпрацювала з незалежною студентською профспілкою «Пряма дія» в рамках проєкту «Вільна школа». Проєкт мав на меті створення освітнього простору, який забезпечував навчальну діяльність та вивчення різниці дисциплін у невимушеній атмосфері спілкування викладачів та студентства. Практично простір став альтернативою навчальній аудиторії. Під час реалізації проєкту у 2015 р. на базі бібліотеки було створено курси іноземних мов «Англійська мова для початківців», «Англійська мова (середній рівень)», «Німецька мова», «Французька мова», «Психологія», лекційний курс «Західноєвропейське мистецтво XIX – XX ст.», Історичний лекторій, діяла психологічна група «Мистецтво підтримки».

Державна бібліотека для юнацтва є потужним центром координаційної діяльності для різних навчальних та державних інституцій. Виступає потужною інформаційною платформою для саморозвитку, індивідуального навчання та поглиблення знань студентів КНУ імені Тараса Шевченка, НПУ

ім. М. П. Драгоманова, КНУКіМ, НУ біоресурсів і природокористування України та ін.

Співпрацює бібліотека з Управлінням Голосіївської районної державної адміністрації. У 2013 р. між двома структурами було укладено договір згідно яким «шляхом об'єднання своїх зусиль спільно діяти в сфері забезпечення навчально-виховного процесу» [17, с. 15]. Кожного року до Дня знань на базі бібліотеки та за участю бібліотечних фахівців відбуваються семінари для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів навчання.

Цікавим досвідом діяльності Державної бібліотеки для юнацтва є співпраця з Голосіївським центром зайнятості м. Києва, в рамках партнерства книгозбірня займається профорієнтаційною роботою.

Також низка юнацьких бібліотек ефективно співпрацюють з молодіжними центрами у своїх регіональних центрах, створюють на базі бібліотек різні молодіжні простори.

Фахівці мережі бібліотек для юнацтва мають низку можливостей для саморозвитку та вдосконалення творчих здібностей та професійних компетенцій. Зокрема, стають учасниками фахових конференцій, семінарів, круглих столів, шкіл керівника та шкіл професійної майстерності. Тематика, яка обговорюється бібліотекарями на визначених заходах є надзвичайно важливою для розвитку процесів обслуговування користувачів.

Так, 10-19 березня 2021 р. за участі Державної бібліотеки України для юнацтва та Центру неперервної культурно-мистецької освіти Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв було проведено навчання для бібліотекарів відділів обслуговування обласних бібліотек України для юнацтва та молоді за темою «Інноваційні зміни у бібліотеках для юнацтва та молоді» [18].

Також в рамках діяльності Державної бібліотеки України для юнацтва 19-20 листопада 2020 р. було проведено XV Всеукраїнську школу керівника «Директор бібліотеки: ступінь готовності до управління сучасною бібліотекою». В рамках школи розкривались питання стратегічного розвитку бібліотек для

юнацтва та молоді, кадрового менеджменту, підвищення рівня якості та ефективності роботи спеціалізованих бібліотек та ін.

Методичну функцію в питанні підвищення фахових умінь здійснює Державна бібліотека в рамках роботи школи професійної майстерності. Так, у 2019 році було реалізовано роботу IX школи за темою «Молодий професіонал бібліотеки для юнацтва. До переліку питань, що розглядались на заході було включено нові технології та ресурси, які допоможуть в роботі молодим фахівцям, проблематику іміджу спеціалізованих бібліотек в реаліях нового часу та тему сучасної професійної комунікації бібліотекарів [19].

Активні та мотивовані бібліотекарі мережі спеціалізованих бібліотек мали можливість підвищити власний професійний рівень за навчальною програмою «Молодіжний працівник». Ця програма складається з базових тренінгів для фахівців, які працюють з молоддю. Проєкт реалізується задля сприяння збільшення кількості молоді, яка братиме участь у формуванні молодіжної політики та покращить на державному рівні взаємодію державних структур та молодіжних громадських організацій (ГО) в питанні соціального становлення молоді [20].

Теоретичний та практичний методичний супровід мережі бібліотек для юнацтва забезпечується й функціонуванням та наповненням сайту Державної бібліотеки України для юнацтва. З його допомогою здійснюється інформування бібліотекарів відповідно до визначених блоків: робота з молоддю, програма актуальних соціологічних досліджень та їх результати, проблемні питання промоції читання молоді, надання онлайн-консультацій на рахунок роботи з молоддю, організація роботи для забезпечення ефективної допомоги молоді в отриманні якісної та перевіреної інформації та підтримка творчих ініціатив.

Отже, ефективна діяльність мережі бібліотек для молоді та юнацтва здійснюється шляхом координаційної діяльності Державної бібліотеки України для юнацтва. Також, спільна робота та співпраця бібліотек, які становлять мережу виконують об'єднані обов'язки задля здійснення широкого спектру інформаційно-бібліотечного забезпечення навчально-виховних,

інтелектуальних, культурних, естетичних потреб юнацтва та молоді у межах своєї громади.

Розвиток мережі спеціалізованих бібліотек, що обслуговують юнацтво залежить від стану державних ініціатив стосовно молодіжної політики. Позитивним моментом є те, що молодіжна політика є пріоритетним напрямом, який здійснюється в інтересах молоді та суспільства із врахуванням можливостей, які має держава. Тому, діяльність бібліотек для юнацтва активно допомагає впроваджувати державні ініціативи задля розвитку рівня активності молоді в різних сферах діяльності суспільства.

1.3. Нормативно-правове забезпечення діяльності бібліотек на загальнодержавному законодавчому рівні

Ефективна та успішна діяльність у сфері бібліотечної справи залежить від державних ініціатив та політики стосовно забезпечення надійності соціально-правової бази галузі. Нормативно-правові акти у сфері бібліотечної справи складаються з Законів України, Постанов Кабінету Міністрів України та наказів (Таблиця 1.1) [21]:

Таблиця 1.1 Основні нормативно-правові акти у сфері бібліотечної справи

Вид документа	Назва	Дата прийняття (чинність)
Закон	«Про бібліотеки і бібліотечну справу»	27.01.1995 р.
Закон	«Про культуру»	2.10.1992 р.
Закон	«Про авторське право і суміжні права»	23.12.1993 р.
Закон»	«Про обов'язків примірник документів»	09.04.1999 р.
Закон	«Про вивезення , ввезення та повернення культурних цінностей»	21.09.1999 р.
Постанова	«Положення про державний реєстр національного культурного надбання»	12.08.1992 р.
Постанова	«Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності»	05.12.2012 р.
Наказ	«Про затвердження Типових норм часу на основні процеси бібліотечної роботи»	29.12.2008 р.

Відповідно, діяльність бібліотек відбувається на основі законів Верховної Ради, указів президента України, розпоряджень та постанов Кабінету Міністрів,

рішень та інструкцій відповідного міністерства та відомств, органів місцевого самоврядування, загальнодержавних цільових програм та ін. Всі нормативно-правові документи практично можна систематизувати у три категорії, що відображені на Рисунку 1.1:

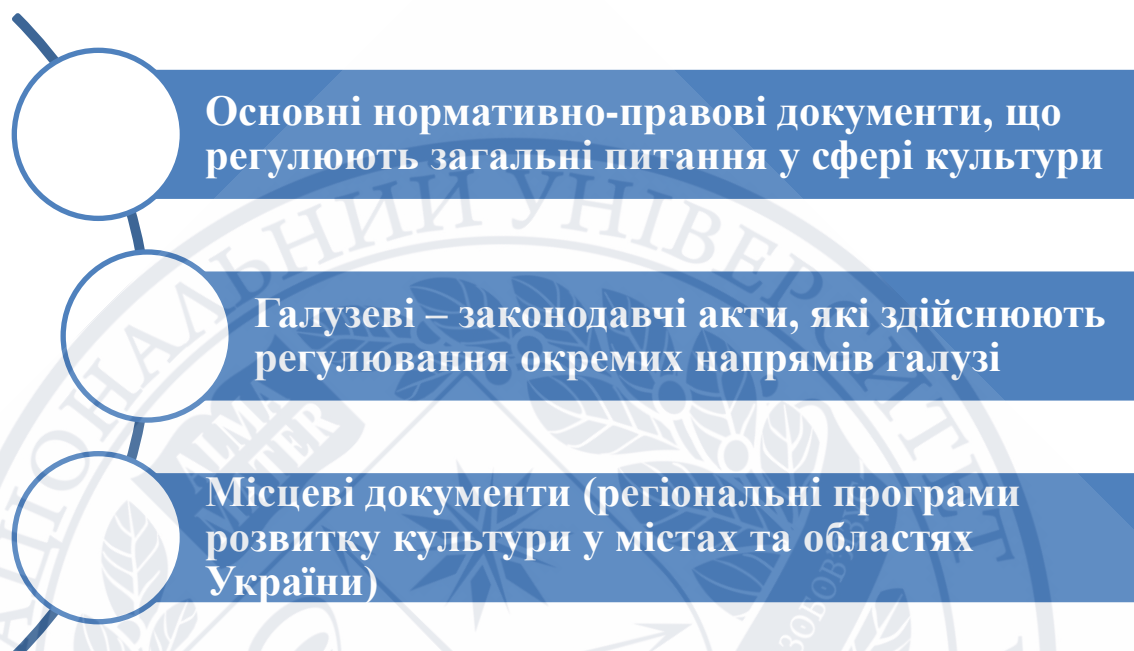

Рисунок 1.1 Нормативно-правове забезпечення у галузі культури

За нормативно-правовим полем бібліотеки є закладами культури. Ця приналежність визначена у базовому законі «Про культуру». В статті 2 визначено, що Законодавство України про культуру регулює діяльність у сфері бібліотечної справи [22]. Також у визначеному документі вказано, що користування фондами бібліотеки забезпечує права громадян на доступ до культурних надбань. Також згідно із закону бібліотеки відносять до базової мережі закладів культури головною функцією яких є здійснення бібліотечно-інформаційного обслуговування.

Законодавчі документи в галузі культури забезпечують регулювання усієї соціокультурної інфраструктури до якої входить: мистецький, соціокультурний простір, національна видавнича діяльність, ринок культурних товарів та послуг, медіапростір електронних засобів масової інформації (ЗМІ), українські електронні ресурси в мережі Інтернет [23, с. 115].

Основний закон України, а саме, Конституція України слугує основою для законодавчого становлення культурної політики. Відтак, в статті 11 вказано, що «Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури» [24].

Правові, культурні економічні, соціальні та організаційні засади розвитку та функціонування галузі культури визначали «Основи законодавства України про культуру» (втрата чинності від 12.01.2011 р.). В документі було прописано загальновизнані демократичні цінності, які мають проявлятися в державній політиці стосовно діяльності культурної сфери. До цих цінностей можна віднести: рівність прав та можливостей громадян щодо створення, використання та поширення культурних цінностей не залежно національної приналежності та соціального стану; доступність культурної діяльності її видів та послуг всім громадянам країни, створення та забезпечення умов для творчого розвитку та самореалізації особистості, підвищення її культурного рівня та естетичних цінностей та ін. [25]. Проте системне дослідження документу та його аналіз нашою командою дослідників та спеціалістів на думку, що не дивлячись, що основа закону відповідає демократичним світовим стандартам є низка суперечностей які призвели до низької дієвої сили закону [26, с. 69].

В першу чергу недолік законопроекту проявився тому, що він не був розрахований на вільну ринкову економіку, визначалось лише пряме державне фінансування закладів культури до яких відносяться й бібліотеки. Визначений відсоток державних асигнувань в обсязі не менше 8 % на практиці був неможливий, адже здійснювався на рівні 2 %. Фінансова складова утримання закладів культури не могла забезпечити їх розвиток та була малоефективною.

Тому, постало питання розробки та прийняття державних рішень, які б врахували вплив державної політики на розвиток культурної галузі. Таким фундаментальним законом для культурної сфери став Закон України (ЗУ) «Про культуру». Практично 10 років здійснювалась робота над розробкою цього документу, було три входження до Верховної Ради України й 14 грудня 2010 р. закон було затверджено урядом та підписано президентом.

Після оприлюднення довгоочікуваного документа діячі культури і мистецтв, фахівці, творча інтелігенція та громадськість по різному поставились до положень закону. Одна категорія оптимістично налаштованої частини суспільства зраділи, що важкі часи для галузі закінчились, інша – знайшла в документі недоліки, які не дозволяли б йому активно діяти [27, с.4].

Базовим законодавчим документом, важливим для бібліотечної галузі, є Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (прийнятий 1995 р.). Проект закону обговорювався фахівцями бібліотек, навчальних закладів, що мають відношення до галузі, тому мав низку доповнень.

Українські бібліотеки в загальному відстають від бібліотек європейських країн та потребують ґрунтовних змін та перетворень. Дії у цьому напрямку можливі шляхом визначення нової стратегії розвитку яка б була затверджена на державному рівні.

Чинний закон «Про бібліотеки і бібліотечну справу» потребував осучаснення. Командою бібліотечних фахівців, представників влади та громадськості було розроблено зміни до чинного Закону, які б відповідали новим реаліям та становили міцний фундамент для подальшого розвитку бібліотечної справи. За підтримки Комітету Верховної Ради України з гуманітарної та інформаційної політики Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» №5002 було внесено на розгляд в парламент 2 лютого 2021.

Цінним та важливим є те, що до складу робочої групи, яка працювала над проектом було залучено експертів від ВГО Українська бібліотечна асоціація (УБА), зокрема Оксану Бруй – Президентку УБА та Олега Сербіна – члена Президії УБА. Важливою є ініціатива Міністерства культури та інформаційної політики України в бажанні співпрацювати та проводити роз'яснювальну роботу стосовно ключових моментів законопроекту. З цією метою в травні 2020 року відбулось громадське обговорення на якому фахова спільнота та учасники мали змогу отримати відповіді на важливі запитання.

В новій редакції було розширено та оновлено поняттєво-термінологічний апарат, внесено пропозиції з приводу сучасної класифікації бібліотек, вперше запропоновано закріпити функції публічних бібліотек та описано механізми, які б вберегли їх від хаотичного закриття. Законом також внесено поняття піклувальної ради бібліотеки – дорадчого органу, методична діяльності якого полягатиме у сприянні розвитку бібліотек [28].

Головним джерелом фінансування бібліотечної галузі в Україні є видатки з державного бюджету. Проблемне питання виникає у тому, що відсутні стабільні нормативи які б визначали розмір асигнувань на бібліотечну справу.

Для того, щоб ефективно функціонувати та розвиватись для своїх користувачів бібліотеки були змушені запровадити ряд платних послуг. Керувались при цьому книгозбірні Постановою Кабінету Міністрів України від 1997 р. «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури і мистецтв, заснованими на державній і комунальній формі власності» [29]. Фінансова неспроможність бібліотек є причиною недостатньої кількості сучасних технологій, дефіциту інформації, а це своєю чергою призупиняє науковий та освітньо-культурний розвиток суспільства та держави.

Правові відносини в бібліотечній галузі регулює Закон України «Про обов’язковий примірник» (1999 р.) [30]. З його допомогою регулюється питання поповнення фонду документів та визначається правове поле механізму дії системи обов’язкового примірника. Відносини стосовно створення, одержання, зберігання, використання, поширення, захисту інформації регулює закон «Про інформацію» [31].

Важливим законом в правовому полі діяльності бібліотек є Закон України «Про авторське право і суміжні права» [32]. Законом охороняються майнові та немайнові права авторів та їх правонаступників, які пов’язані зі створенням та використанням творів літератури, мистецтва, науки та ін. Важливим законопроектom, яким керуються бібліотеки в площині збереження культурних цінностей є Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [33].

Важливе значення для розвитку бібліотек мають укази Президента та постанови Кабінету Міністрів України.

Особливе значення для розвитку галузі в період незалежності мали такі нормативно-правові документи: указ Президента України «Про національні заклади культури» [34], «Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України» [35], постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні» [36] та ін.

Отже, аналізуючи нормативно-правову базу культурної політики в галузі бібліотечної діяльності в Україні зроблено низку важливих кроків задля розвитку українських бібліотек. Проте на жаль законодавчі норми та акти не можуть вирішити весь спектр проблем та викликів, що виникають. Перш за все причина недоліку полягає у відсутності гнучких механізмів дії правової бази, яка не здатна швидко реагувати та виклики пов'язані з часом, економічними та політичними чинниками. Фаховою спільнотою в основі нового проєкту «Про бібліотеки і бібліотечну справу» зроблено спробу оптимізувати заповнення та вирішення недоліків допущених у попередньому законодавстві.

Першочерговим завданням поставленим перед державним керівництвом є забезпечення ефективного управління бібліотекою яке можливе шляхом розв'язання економічних питань, проблем з фінансуванням, відсутністю державних програм розвитку та ін.

Чітке визначення пріоритетів державної культурної політики, діяльність органів влади над виявленням недоліків та їх вирішенням, державне регулювання в культурній галузі сприятимуть справі підвищення ефективності, важливості, статусності культурних інституцій в житті суспільства та кожної окремої особистості.

РОЗДІЛ 2

ДІЯЛЬНІСТЬ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЮНАЦТВА (ВОБЮ) ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ ДЛЯ МОЛОДІ ВІННИЧЧИНИ

2.1. Історія розвитку ВОБЮ як осередку культурного та духовного відродження нації

Історія Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва розпочалась з розуміння влади соціальної ролі діяльності книгозбірні в справі морально-естетичного та патріотичного виховання. Бібліотеку було створено за рішенням виконавчого комітету Вінницької обласної Ради народних депутатів № 185 від 27.03.1980 р. «з метою створення найбільш сприятливих умов для всебічного виховання і розвитку юнацтва, поліпшення обслуговування їх літературою» [37].

Почати свою діяльність бібліотекарям довелось в приміщенні колишньої обласної медичної бібліотеки, будівля потребувала капітального ремонту та немалих зусиль колективу в справі облаштування фондів та простору.

Важливим напрямком діяльності стало розв'язання питання стосовно наповнення фонду документів літературою, яка б відповідала інтересам молоді. Цей виклик знайшов вирішення шляхом співпраці з бібліотечним колектором, який на той час був основним джерелом та постачальником літератури. Ріст кількісних показників фонду невідпинно збільшувався. Практично за два роки (1980–1981 рр.) до бібліотеки надійшло близько 20 тис. книг серед яких були художні та науково-популярні видання, цікаві енциклопедії, словники, довідники.

З наповненням фонду допомогла Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. А. Тімірязєва. Усі наступні роки і до сьогодні політика формування книжкового фонду бібліотеки здійснюється враховуючи принципи, що відповідають уподобання, інтересам та потребам юних читачів.

Задля виконання основної місії бібліотеки, яка полягає в інформаційному супроводі та підтримці молоді, задоволенні їх культурних, освітніх, навчальних

потреб, організації та створенні простору для духовного, творчого, інтелектуального розвитку та соціального становлення, фахівцями бібліотеки було здійснено низку ефективних рішень в питанні бібліотечного фонду, довідково-бібліографічного обслуговування, кадрової політики, реорганізації структурних підрозділів та ін.

Книжковий фонд бібліотеки багатогалузевий та нараховує більше як 125 тис. примірників видань українською, англійською, польською та іншими мовами. Також володіє бібліотека й цінними та рідкісними документами, зокрема це оригінальне універсальне видання «Энциклопедический словарь» Ф. Брокгауза та І. Ефронта, факсимільне давньоруське видання «Изборник Святослава 1073 года» та «Повесть о Зосиме и Савватии», українське перевидання «Літопис руський». Також фонд документів складається з газет, журналів, брошур, карт, нот, ізовидань, грамплатівок, а також низки видань на електронних носіях. Щороку в середньому бібліотека отримує 80 назв газет та 180 назв журналів. Періодика особливо цікава молоді, актуальними є природничі та технічні видання, дозвілєва періодика та література, яка допомагає у вивченні шкільної програми.

Важливе значення надавали фахівці бібліотеки розвитку системи довідково-бібліографічного обслуговування. На початковому етапі було створено та упорядковано абетковий та систематичний каталоги, краєзнавчу картотеку, систематичну картотеку статей.

Важливим етапом становлення бібліотеки як сучасного простору став 2002 рік, адже було розпочато створення Інформаційного центру для молоді й фахівці приступили до впровадження в практику роботи ком'ютерних технологій. З 2005 року в бібліотеці було проведено Інтернет, читачі отримали доступ до широкого спектра інформаційних ресурсів світового простору. В цей період актуальною стала робота над створенням електронних баз даних «Молодь Вінниччини» та «Краєзнавча аналітика», обсяг цих баз становить понад 20 тисяч записів.

Стосовно кадрової політики та реорганізації структурних підрозділів упродовж періоду розвитку бібліотеки, також, відбувались якісні зміни.

Збільшився штат працівників. В структурі бібліотеки було ліквідовано відділ мистецтв та періодики, які функціонували в перші роки діяльності та у 2001 р. створено філію, метою якої було обслуговування користувачів з відділених мікрорайонів міста. У філії задля наймолодших відвідувачів було створено дитячий простір «Місто Книгодар» в якому було розміщено спеціальні дитячі меблі та книжкові стелажі, на яких представлено фонд дитячої літератури. Також у визначеному куточку для дітей було облаштовано комп'ютерні місця з доступом до Інтернету.

Важливим вектором роботи бібліотеки у справі її становлення як культурного та духовного середовища для розвитку молоді стала дозвілєва діяльність. Було втілено низку проєктів та комплекс різних заходів розважального та пізнавального характеру, зокрема, конкур сімей-ерудитів «Від роду – до народу», літературний конкурс юних талантів «Рідна земле моя, ти козацькою славою щедра» та «О мово моя, душа голосна України». З моменту заснування фахівцями організовувались зустрічі з письменниками та цікавими особистостями, відбувались презентації книг, літературні прим'єри, різні тематичні конкурси молодіжної творчості. Бібліотекарі підтримували ініціативи Всеукраїнського масштабу, зокрема долучили своїх користувачів до конкурсів на популяризацію та підтримку читання «Читаю я! Читає вся моя сім'я!» (2015 р.), конкурсу світлин «В об'єктиві я і книга» (2012 р.). Здійснюється активна діяльність з популяризації літературної спадщини, збереження народних традицій в рамках діяльності літературно-мистецької світлиці «Подільська криниця» та народознавчого клубу «Соняшник», який діє на базі філії бібліотеки.

Вже на початок другого десятиліття XXI ст. структуру бібліотеки було сформовано з урахуванням роботи відділів, які забезпечать якісну та ефективну діяльність книгозбірні. На сьогодні в структурі бібліотеки функціонує ще сектор періодики, який відзначається високими показниками відвідування та книговидачі (Рисунок 2.1.):

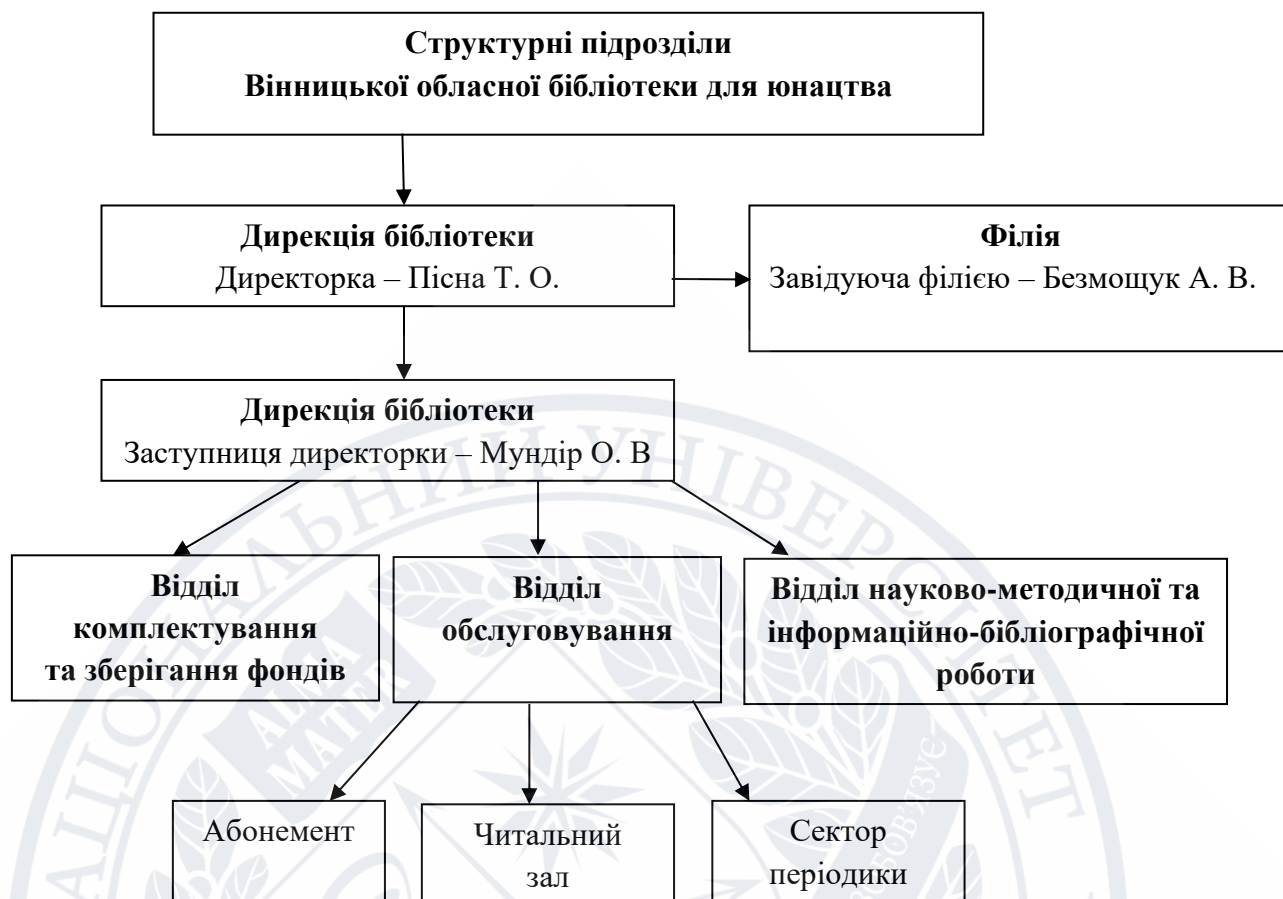

Рисунок 2.1. – Структура Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва

Систематично працівники відділу обслуговування організовують експрес-виставки до знаменних і пам'ятних дат, виставки-прим'єри та виставки одного журналу. Цікавою ініціативою стало запровадження в роботу відділу «сімейного формуляру».

За більш ніж 40 років діяльності бібліотека стала потужним простором для інтелектуального, культурного, творчого та духовного розвитку молоді міста. Книгозбірня з моменту свого заснування невпинно розвивалась та впевнено відповідала на виклик пов'язаний з трансформацією бібліотечної діяльності. Вінницькій обласній бібліотеці для юнацтва вдалось стати потужним інформаційним центром та наряду з цим проводити активну діяльність зі збереження та популяризації документальних надбань.

За аналізом діяльності за 2020 рік бібліотека обслужила понад 10 тис. користувачів, яким фахівці видали понад 200 тис. документів. Важливість та актуальність роботи бібліотеки визначає той факт, що за останні десять років не

спостерігається суттєвого зменшення основних показників діяльності, а саме, кількості читачів, відвідування, книговидачі та зростає кількість книжкового фонду[38, с. 14].

Оскільки бібліотека має статус обласної здійснює функцію методичного центру для юнацьких структурних підрозділів області. Фахівцями бібліотеки в цьому напрямі розробляється загальна стратегія розвитку із визначенням основних пріоритетів обслуговування молоді Вінниччини враховуючи законодавчу базу, в якій вказано на правове поле розвитку бібліотек України.

В рамках науково-методичної співпраці реалізується надання консультативно-методичного супроводу та допомоги. Фахівці бібліотеки систематично відвідують колег з юнацьких відділів центральних бібліотек Козятина, Хмільника, Бару, Могилів-Подільського, Тульчина, Гайсина (Рисунок 2.2.):

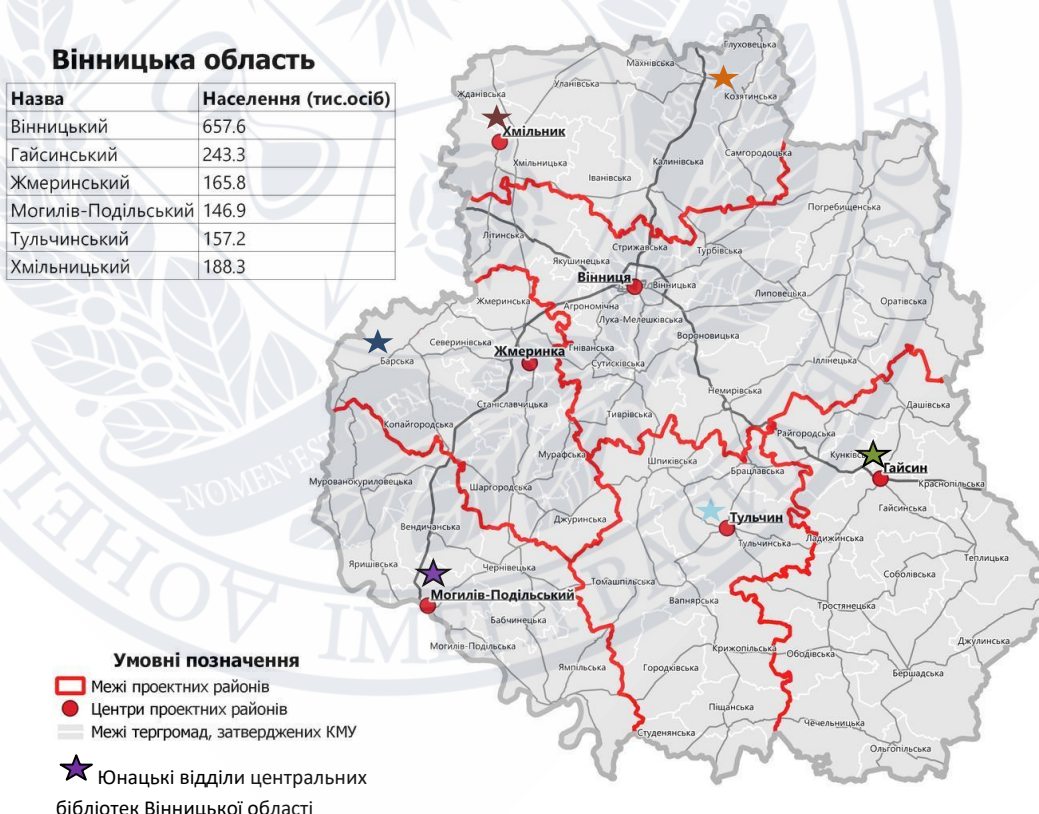

Рисунок 2.2. – Юнацькі відділи центральних бібліотек Вінницької області

Також фахівці науково-методичного відділу здійснюють аналітичну діяльність та займаються організацією підвищення фахової кваліфікації бібліотечних працівників області. Для забезпечення цього напрямку роботи

проводяться заняття у Вінницькому обласному навчально-методичному центрі галузі культури, мистецтв та туризму, упорядковуються та видаються методичні матеріали, здійснюються соціологічні та наукові дослідження.

Підтримується й бібліотечна молодь юнацьких бібліотек, адже методисти ВОБЮ в рамках підготовки занять, значну увагу приділяють збільшенню фахових та інтелектуальних здібностей молоді, розвитку творчої активності, профадаптації, профорієнтації. До плану діяльності плануються навчальні тренінги за темами формування позитивного ставлення до професії та бібліотечної роботи, вдосконалення інформаційно-бібліографічної обслуговування та ін.

Також, ВОБЮ є потужною базою для практичної підготовки студентів бібліотечної спеціальності. З цією метою було підписано низку договорів про проходження навчальної та виробничої практики з Тульчинським училищем культури, комунальним закладом вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж».

Аналіз діяльності та ефективності роботи ВОБЮ у справі інтелектуального культурного, духовного розвитку й потенціалу молоді, підтримки читання та організації дозвілля дає можливість зробити висновок про те, що зростає роль, значення та затребуваність бібліотеки в суспільстві. Ріст основних показників діяльності, розвиток фахових компетентностей бібліотекарів, впровадження інноваційних технологій поступово перетворили бібліотеку із закладу зберігання книг в інформаційний простір, в якому можна отримати доступ до друкованих та електронних видань. Поєднання традиційних та інноваційних видів роботи значно вплинули на впровадження нових форм та методів діяльності, проте найціннішим у діяльності бібліотек для молоді є те, що вони є центром спілкування, місцем де з задоволенням молодь може змістовно та цікаво провести час.

ВОБЮ продовжує залишатись простором культурного та духовного розвитку молоді об'єднуючи її задля отримання нових знань та пошуку спільних відповідей на важливі питання, які стосуються розвитку суспільства та держави.

2.2 Особливості соціокультурної діяльності Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва (ВОБЮ) на сучасному етапі

Спектр заходів соціокультурної діяльності Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва становить собою цілеспрямовану, спеціально організовану діяльність задля залучення молоді міста до культурних, духовних, цінностей суспільства, активного включення особистості до тематичних заходів та проєктів.

Соціокультурна функція бібліотеки полягає в інформаційній, просвітницькій, виставковій, науково-дослідній, консультаційній та представницькій діяльності, яка спрямована на розвиток читацької культури, формування у молоді ціннісних орієнтирів, естетичних смаків та ін. Також соціокультурна робота бібліотеки сприяє ознайомленню з послугами та сервісами книгозбірні та впливає на формування іміджу бібліотеки та професії.

На сучасному етапі фахівці бібліотеки мають низку інструментів та можливостей для проведення соціокультурної діяльності, втілення нових проєктів та форматів співпраці у визначеному напрямі.

Першим форматом партнерства є робота з комунальним закладом «Спеціальною загальноосвітньою школою I-II ст. з дошкільним відділенням Вінницької міської Ради» та «Інклюзивним-ресурсним центром № 1 Вінницької міської ради». Працівниками бібліотеки було започатковано щорічний фестиваль «Твори добро». В рамках цієї співпраці для вихованців цих закладів було проведено низку цікавих соціокультурних заходів (Додаток А).

Проводиться в бібліотеці й «День добрих справ». В рамках цієї акції для викладачів закладів соціальної реабілітації презентують книги на інклюзивну тематику, для учнів було організовано майстер-клас «Зимова казка», на якому вони власними руками виготовили новорічні листівки. Подібні заходи відвідують представники міської влади, меценати та спонсори, діти своєю чергою дарують присутнім свої творчі виступи. Визначена співпраця є систематичною та проходить у форматі творчих майстер-класів, акцій та фестивалів.

Важливе місце в організації заходів бібліотеки займала робота над реалізацією Стратегії навчально-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки (згідно з Указом Президента України №580/2015) та національно-патріотичного виховання.

В рамках визначеної діяльності було проведено низку заходів патріотичного виховання, серед яких: зустріч поколінь «Герої нашої доби» на яку було запрошено члена Всеукраїнської спілки ветеранів та волонтерів Павла Мигуна, учасників громадської організації «Мольфар». Організовано та проведено літературно-музичний вечір «Лине слава козацька, живе дух захисників». Також було підготовлено упорядковано та видано бібліографічний покажчик «Маки пам'яті». Видання присвячене воїнам-землякам, які загинули на Сході України. В напрямі національно-патріотичного виховання було проведено обласний етап Всеукраїнського опитування «Патріотичний настрій молоді» [39].

Літературні надбання, народні традиції та мистецько-культурна спадщина популяризується в рамках літературно-мистецької світлиці «Подільська криниця» та народознавчого клубу «Соняшник». На засіданні світлиці збираються юні та вже відомі у місті письменники та поети, працівники закладів культури, викладачі навчальних закладів, професійні актори та аматори, краєзнавці, майстри народної творчості. Тематика заходів мотивує молодь до вивчення історії краю, народної творчості, українського народознавства та духовної культури.

В рамках діяльності клубу відбуваються розширені виїзні заняття. Зокрема, в рамках співпраці з художнім краєзнавчим музеєм, центром комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю «Промінь», Вінницьким обласним центром соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Обрій».

Народознавчий клуб «Соняшник» діє на базі філії бібліотеки та зібрав навколо себе численну аудиторію, якій цікава історія краю, українська народна творчість, народні ремесла та культура.

Цікавий напрям діяльності бібліотеки, який важливий в справі виховання та становлення молоді полягає в психологічній підтримці. На базі бібліотеки діє студія психології «Інсайт».

Фахівці бібліотеки ВОБЮ задля популяризації роботи бібліотеки та її головної місії організовують заходи, які відкривають бібліотеку та бібліотечну професію перед громадою та містом. Зокрема напередодні Всеукраїнського дня бібліотек у 2019 році до карантинних обмежень було проведено вуличну акцію «Віват, бібліотеко!». В рамках заходу було підготовлено низку подій зокрема: виставку-презентацію «Книга – сучасне, креативне, твоє», відеознайомство «Бібліотеки світу», літературний акорд «Ми славимо його, а треба розуміти, неначе в океан, пірнати в сторінки...» до ювілею з дня народження М. Коцюбинського. Також було підготовлено заходи для знайомства з бібліотекою та бібліотечним фахом. Усі охочі мали змогу взяти участь в акції «Відчуй себе бібліотекарем» та стати учасниками екскурсії «Таємниці бібліотечних полиць».

На сучасному етапі в роботі бібліотеки все більше застосовуються інноваційні форми соціокультурної діяльності. У книгозбірні відбулося бібліошоу «Рандеву на бібліотечному бульварі». В рамках заходу присутні мали можливість ознайомитись з історією книжкової та бібліотечної справи. Фахівцями бібліотеки було проведено літературну мандрівку «Звук...Малюнок...Літера», зустріч з Владиславом Качуром, вчителем Вінницької школи-гімназії № 6, який став фіналістом конкурсу найкращих вчителів України. Знайомство було проведено у форматі «Живої книги».

До широкого спектра культурно-дозвілєвих заходів бібліотеки ВОБЮ можна віднести зустрічі природничого та екологічного спрямування. Зокрема, було проведено екологічні години «В гармонії з природою» для школярів загальноосвітньої школи № 26.

В час потужного розвитку інформаційних технологій фахівці бібліотеки застосовують все більше інструментів для популяризації книги та читання в мережі Інтернет. До колекції бібліотечних продуктів можна віднести низку

онлайн-документів, які групуються у різні тематичні рубрики онлайн. Це рубрика «Теплі історії ВОБЮ», «Книга на екрані ВОБЮ», «Митець та його муза ВОБЮ».

Період карантинних обмежень вплинув на діяльність усіх організацій, які займаються освітньою, культурною, виховною діяльністю. Ключове вміння фахівців бібліотечної сфери полягало у здатності швидко зреагувати на виклик та адаптувати свою діяльність під нові реалії.

Надзвичайно актуальним є те, як вдало фахівці бібліотеки трансформували бібліотечні проекти та зробили їх інструментами відповіді на виклики, пов'язані з пандемією COVID-19. Зокрема серію «Теплих історій» було започатковано завдяки підтримці та ініціативі викладачки Н. Гербіш та видавця Д. Кириченка. Учасниками заходу були учні шкіл та ліцеїв Вінниці. Проте із запровадженням карантину «Теплі історії» було перенесено у віртуальний простір. Про них дізнались у місті та їх було анонсовано в рамках «Культури онлайн у Вінниці» [40].

Реклама онлайн-формату діяльності бібліотеки здійснювалась фахівцями на офіційній сторінці у мережі Фейсбук (<https://www.facebook.com/vinobu.vn.ua>). Голосні читання коротких історій в рамках проекту «Теплі історії» під хештегом «#залишайтеся вдома» систематично надихали читацьку аудиторію бібліотеки (Додаток Б).

Соціокультурний напрям діяльності бібліотеки здійснюється завдяки сучасним технологіям та вебінструментам. Фахівці бібліотеки створюють буктрейлери, пишуть лонгріди та ін.

У 2020 р. в рамках проекту «Заборонені теми ВОБЮ» було створено буктрейлер на книгу Сергія Гридіна «Не такий». Бібліотечний ресурс представлено на сторінці бібліотеки у Фейсбук, де він викликав неабияке зацікавлення серед підписників профілю.

Фахівцям бібліотеки ВОБЮ вдалось низку ініціатив, проектів, конкурсів перенести в формат онлайн. Так, у 2021 році було організовано та проведено обласний конкурс флешбуків «Українська Кассандро, твоє слово лунає» до

ювілею з дня народження Лесі Українки. Конкурс проводився відкрито у форматі творчого змагання між учнівською, студентською та працюючою молоддю області із віковими обмеженнями від 15 до 30 років. Усі охочі стати учасниками конкурсу мали зареєструватись в Google-формі, обрати улюблений твір української письменниці, зняти відео на прочитання твору та завантажити його на будь-яку Інтернет-платформу з використанням хештегу #tvoye_slovo_lunaye_vobu_2021. До конкурсу долучилось чимало молодих людей, які цінують українську літературу та творчий доробок Лесі Українки, а членами журі було обрано тридцять талановитих переможців.

Аналіз плану діяльності бібліотеки, який представлений на сайті (<https://vinobu.vn.ua/>) є свідченням того, що фахівці книгозбірні використовують у своїй роботі традиційні та інноваційні форми й методи діяльності (Додаток В). Систематично організовуються виставки-календарі, виставки-вернісажі, виставки-мандрівки та багато інших соціокультурних заходів для молоді м. Вінниці та області.

Також для кращого розуміння своєї читацької аудиторії, інтересів, цінностей та потреб фахівці бібліотеки проводять соціологічну роботу та дослідження. Так, у 2020 р. було здійснено опитування «Молодь і книги: чому варто читати?», участь в обласному етапі Всеукраїнського опитування взяло 105 респондентів. Інформативним стало дослідження «Покоління центеліалів: цінності та орієнтири», до нього долучилось 125 респондентів. Аналіз питань представлених до опитування розкрив цінності молоді, їх життєві та моральні орієнтири (Додаток Г).

Отже, сучасна бібліотека ВОБЮ це багатофункціональний, відкритий культурно-інтелектуальний та адаптивний до сучасних умов інститут. В реаліях сучасного світу коли до традиційної роботи, яка передбачає збереження та популяризації фонду додаються використання мультимедійних та електронних ресурсів фахівцями впроваджується ряд творчих проєктів та ініціатив, створюють власні інформаційні продукти та послуги, які відповідають інтересам молоді.

У форматі онлайн вдається представляти альтернативні форми активного проведення дозвілєвої діяльності читацької аудиторії бібліотеки. Шляхом розширення спектру соціокультурної діяльності та меж бібліотечного спілкування та комунікація бібліотека ВОБЮ підіймає свій імідж, створює привабливий інтелектуальний простір, який цікавий сучасній молоді. Фахівці бібліотеки переходять на новий рівень комунікації з користувачами, використовуючи ті форми роботи, які найбільш ефективно сприятимуть виконанню поставленого завдання. Індивідуальні, групові форми соціокультурної діяльності, екскурсії, клуби, бібліотечні салони, вітальні та інші форми діяльності представляють ВОБЮ відкритим простором для освіти, дозвілля, виховання та навчання.

2.3. Представництво ВОБЮ у зовнішньому просторі через використання соціальних мереж

В реаліях сучасного часу використання соціальних мереж вийшло за межі особистісного спілкування. Facebook, Instagram, Twitter, You Tube та інші мережі стали потужними комунікаційними платформами для організацій освіти, культури, бізнесу та ін. Сучасні книгозбірні активно використовують нові форми і технології для роботи та спілкування з читачами, особливо це стосується бібліотек, які займаються обслуговуванням молоді, яка швидко реагує на сучасні тенденції розвитку суспільства та якісно їх сприймає. Бібліотеки активно використовують соціальні мережі задля:

- формування позитивного іміджу, популяризації бібліотеки її ресурсів, послуг, сервісів, анонсування заходів, представлення новинок, які надходять до фонду;
- залучення широкої аудиторії користувачів, комунікації з ними, промоції читання, представлення звітності про діяльність;
- сприяння розширенню професійної співпраці та контактів, комунікації з колегами, вивчення досвіду інших книгозбірень України та світу,

- участі в різних інтернет-проектах, які є інструментом соціокультурного партнерства [41, с. 12–13].

Особливо активізувалась робота бібліотеки в соціальних мережах в період пандемії, спричиненої коронавірусною інфекцією COVID-19.

Для популяризації діяльності та комунікації з користувачами Вінницька обласна бібліотека для юнацтва використовує офіційну сторінку в Facebook та Instagram.

Кількість підписників бібліотеки у мережі Facebook налічує 781-го читача та 669 вподобань, 203 особи відмітили дописи з відвідування геолокації бібліотеки. В розділі «Інформація» у Facebook представлено адресу бібліотеки, філії, відділу комплектування і зберігання фондів, адресу книгосховища. Вказано години роботи та контакти для спілкування та комунікації.

Офіційна сторінка ВОБЮ у мережі Facebook (посилання - <https://www.facebook.com/vinobu.vn.ua/>) є каналом, з допомогою якого читачі отримують всю актуальну та цікаву інформацію (Додаток Д). Всі охочі мають змогу залишати коментарі, оцінювати лайками інформації, швидко отримувати відповіді на всі запитання, дізнаватися про новини та анонси подій, спостерігати за представленням соціокультурного напрямку роботи.

Сторінка бібліотеки систематично поповнюється контентом та публікаціями за визначеними розділами: «Новинки ВОБЮ», «Цей день в історії», «Митець та його муза ВОБЮ», «ПК ВОБЮ», «Ековарта ВОБЮ», «Книга на екрані ВОБЮ» та ін. В період карантинних обмежень здійснювалось проведення та анонсування заходів на актуальні теми, які відбувались онлайн (Додаток Е).

Фахівці бібліотеки створюють на професійному рівні візуальний контент, стильно оформлюють афіші та анонси заходів. Для прикладу креативно та по сучасному візуалізувалась інформація стосовно конкурсу флешбуків «Українська Кассандро, твоє слово лунає!» до якого долучився 321 учасник (Додаток Ж).

Фахівці бібліотеки систематично розміщують фото звіти та інформацію про заходи, представляють книжкові виставки та іншу цікаву для цільової аудиторії інформацію. Оновлення публікацій профілю відбувається 2-3 рази на день, це дозволяє не перенавантажувати інформацією користувачів, проте кожного дня звертати увагу на свою діяльність. Наявність поширень та коментарів під публікаціями є свідченням того, що інформація є цікавою та актуальною для молоді, а діяльність бібліотеки ефективною та результативною.

На сторінці ВОБЮ у Facebook розміщено логотип, а в спеціально відведеному місці для обкладинки завантажено актуальну та важливу інформацію про діяльність в період карантинних обмежень. Ця візуальна інформація має якісне дизайнерське представлення та перевертає увагу читачів профілю.

Популярним та цікавим розділом представлення інформації про діяльність ВОБЮ є розділ відео. У форматі відеоматеріалів фахівці демонструють віртуальні виставки, буктрейлери. Надзвичайно цікавими є відеоматеріали учнів 9-х класів загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 16 Вінницької міської ради відзняті в рамках обласного конкурсу флешбуків на краще прочитання поезії Ліни Костенко «Камертон поезії Ліни Костенко» (посилання – https://www.facebook.com/vinobu.vn.ua/videos/?ref=page_internal).

Розміщуються відеоматеріали і на каналі бібліотеки в мережі YouTube, ця діяльність дає змогу завантажити відео файли власного виробництва бібліотеки для перегляду. Канал було створено 13 травня 2014 року та на сьогодні налічує 14 925 переглядів.

Проаналізувати зміст публікацій представлених на сторінці бібліотеки ВОБЮ можна за допомогою хештегів, які фахівці найчастіше вживають при публікації інформації. Популярними є хештеги зі сторінки ВОБЮ #культураВінниччини, #культура_онлайн, #цей_день_в_історії, #мійВсесвіт_во_бю, #ПіК_вобю, #YoungReading_вобю, #ековарта_вобю, #вобю_психологія, #во_бю_інсайт, #залишайсявдома_вобю, #книганаекрані_во_бю та ін. Читачі легко та

просто можуть здійснювати вибірку цікавої для них інформації з допомогою визначення потрібного тегу.

Важливим є те, що фахівці бібліотеки піклуються про дотримання авторських прав у віртуальному просторі тому, весь контент представлений на сторінці доступний за ліцензією Creative Commons Attribution 4.0 International License, якщо бібліотекою не визначено інше.

Аналізуючи діяльність профілів обласних бібліотек, що обслуговують молодь та юнацтво у Facebook, ВОБЮ займає 18 місце у рейтингу популярності серед користувачів (див. табл. 2.3.).

Таблиця 2.3. – Рейтинг популярності профілів обласних бібліотек для юнацтва в мережі Facebook станом на 29 квітня 2021 року

№ п.п	Назва обласної бібліотеки, що обслуговує юнацтво та молодь	Кількість уподобань	Кількість читачів
1	Львівська обласна бібліотека для юнацтва ім. Романа Іваничука	5 634	6 122
2	Одеська обласна бібліотека для юнацтва ім. В. В. Маяковського	4 003	4 164
3	Волинська обласна бібліотека для юнацтва	2 543	2 790
4	Рівненська обласна бібліотека для молоді	2 482	2 785
5	Житомирська обласна бібліотека для юнацтва	2 213	2 646
6	Дніпропетровська обласна бібліотека для молоді ім. М. Светлова	1 702	1 913
7	Запорізька обласна бібліотека для юнацтва	1 684	1 912
8	Тернопільська обласна бібліотека для молоді	1 499	1 685
9	Закарпатська обласна бібліотека для дітей та юнацтва	1 414	1 465
10	Херсонська обласна бібліотека для юнацтва ім. Б. А. Лавренюка	1 314	1 389
11	Хмельницька обласна бібліотека для юнацтва	1 187	1 296
12	Черкаська обласна бібліотека для юнацтва імені Василя Симоненка	1 126	1 143
13	Миколаївська обласна бібліотека для юнацтва	—	1098
14	Харківська обласна бібліотека для юнацтва	—	1087
15	Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка	859	1010
16	Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олеса Гончара	825	969
17	Київська обласна бібліотека для юнацтва	791	853
18	Вінницька обласна бібліотека для юнацтва	670	783
19	Чернігівська обласна бібліотека для юнацтва	496	550
20	Івано-Франківська обласна бібліотека для юнацтва	280	305

Оцінка контентної діяльності здійснювалась шляхом збору інформації по критеріях кількості уподобань та читачів

Мережа Instagram є досить популярною серед молоді та юнацтва. Проте діяльність ВОБЮ на цій комунікаційній платформі недостатньо розвинута. Профіль бібліотеки ВОБЮ «youthlibrary.vin» (посилання – <https://www.instagram.com/youthlibrary.vin/?hl=>) на сьогодні налічує 70 підписників, на сторінці опубліковано 14 дописів, зокрема, це цитати, цікаві історії та тести (Додаток И).

Важливим елементом сторінки бібліотеки в Instagram є візуальний контент, а саме фотографії, які зроблено якісно та професійно. Цікавою для молодіжної аудиторії стали публікації «Книги, які змінюють життя», «Топ-10 книг, які варто перечитувати кожному представнику молоді» та ін.

В організації діяльності стосовно представництва бібліотеки в соціальних мережах фахівці ВОБЮ враховують:

- специфіку читацької аудиторії. Бібліотека обслуговує юнацьку молодь, тому не розпорошується на велику кількість користувацьких інтересів. Фахівці бібліотеки створюють якісний контент, який задовольняє інтереси та потреби своїх читачів;
- визначення концепції діяльності в соціальній мережі, її цілей та пріоритетів. Розуміння цих основ дає змогу визначитись з інструментами реклами, способами залучення користувацької аудиторії, представленням діяльності, анонсуванням заходів та механізмами популяризації книг та читання;
- важливість інструментів дизайну, які визначатимуть діяльність бібліотеки в соціальній мережі, робитимуть її впізнаною по таким елементам як логотип, єдиний стиль, оформлення публікацій;
- здійснення періодичної діяльності по контекстному пошуку людей звертаючи увагу на вік користувацької аудиторії, а саме юнацтво. Своєю чергою якісна робота над створенням контенту для сторінки сприятиме розширенню кола читачів;
- використання елементів інтерактивного спілкування. Проведення опитувань серед молоді, для прикладу на тему прочитаних книг. За даними

анкетування можна публікувати дописи про рейтинги книг, які користуються популярністю серед молоді;

- важливість створення власного контенту, а не перепублікації інформації з інших сторінок. Власно створений контент найкраще прорекламує бібліотеку, її продукти, послуги та фонд, адже це першочергове завдання профілю в соціальній мережі, на другому плані, звісно, виступає агрегація інформації, яка також має бути перевіреною та коректною, якщо для прикладу здійснюється поширення інформації з іншого профілю;
- функціонування сторінок в соціальних мережах з гіперпосиланням на вебсайт бібліотеки. Відтак ця інформація вказана як на сторінці Facebook ВОБЮ, так і в Instagram.

Таким чином представництво ВОБЮ в соціальних мережах стає платформою на якій поєднано віртуальні технології як інструменти сучасної комунікації з юнацтвом, яке об'єднане спільними інтересами. Також соціальні мережі стали потужними засобами для рекламної діяльності бібліотеки, її сервісів та послуг. Представництво книгозбірні в соціальній мережі дає змогу швидко повідомити про цікаву інформацію, нові надходження, заплановані заходи та поширити іншу важливу та актуальну інформацію.

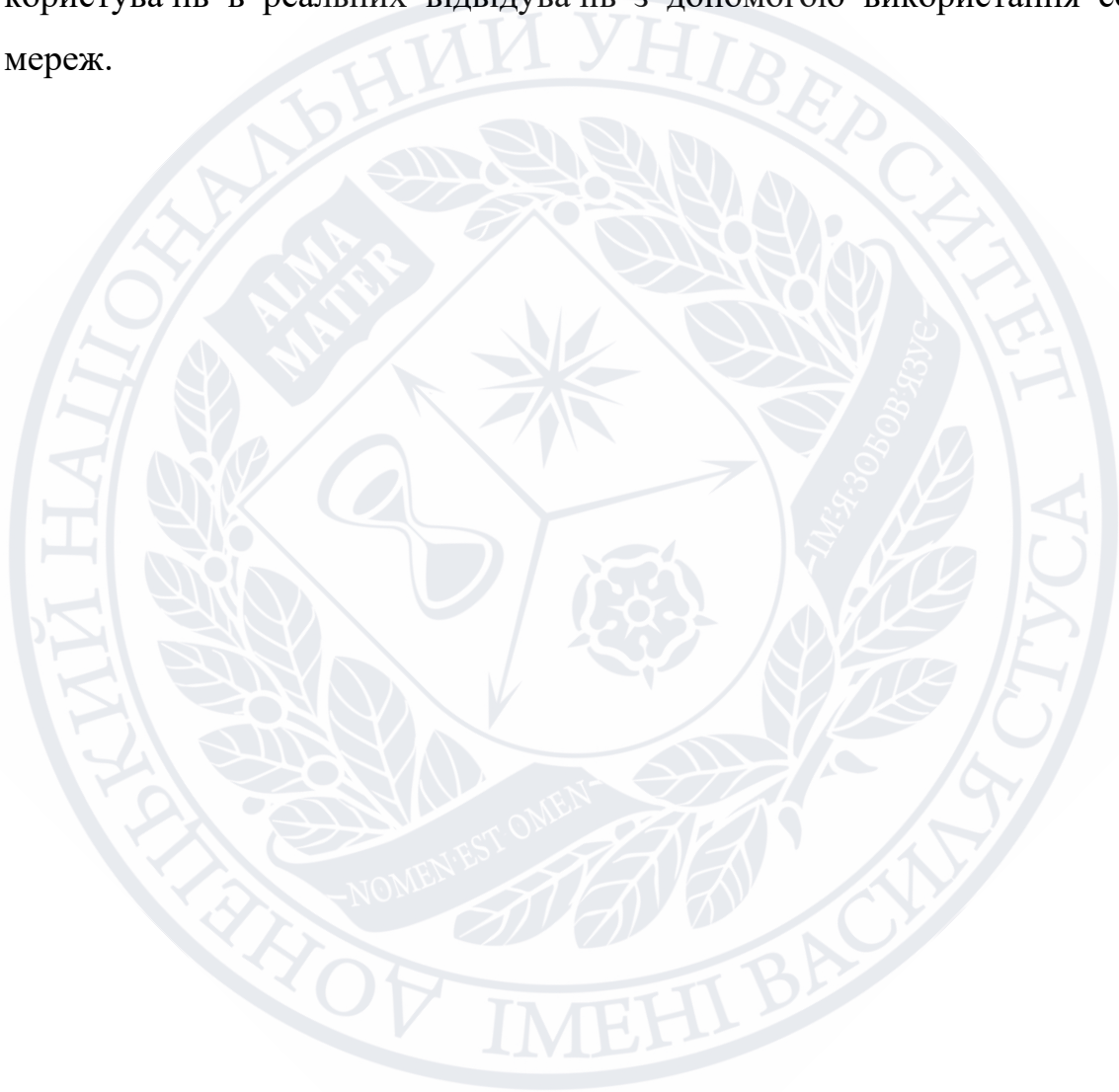
Проте результати здійснені в рамках аналізу сторінки бібліотеки в Instagram свідчать про недостатньо ефективне використання ВОБЮ інструментарію цієї соціальної мережі для просування власного фонду, сервісів та послуг. Можливо це пов'язано з тим, що сторінка функціонує відносно недавно, адже перша публікація датована 3 січня 2021 року.

Вивчення тенденцій успішної діяльності у вказаній мережі є важливим завданням для бібліотекарів, адже молодь активно використовує цей майданчик для свого спілкування і бібліотеки, що обслуговують юнацтво мають бути представлені у цьому просторі та створювати цікавий й актуальний контент для визначеної читацької аудиторії.

Також профіль бібліотеки у соцмережах є відкритим форумом, задля отримання нових ідей. У Facebook досить активно представлено діяльність

фахової спільноти з усієї України, завдяки спілкуванню з колегами здійснюється обмін проєктами та інноваційними рішеннями.

Отже, сучасна стратегія бібліотечного маркетингу ВОБЮ спрямована на пошук та залучення користувачів, використання усіх можливостей для популяризації бібліотечних сервісів та послуг. Саме тому, фахівці бібліотеки ВОБЮ зацікавлені у здійсненні діяльності задля перетворення потенційних користувачів в реальних відвідувачів з допомогою використання соціальних мереж.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗМІН

3.1. Модернізація бібліотечного сервісу на основі інформаційних технологій та комунікацій

Процес модернізації бібліотечної діяльності відбувається задля якісного покращення форм та методів бібліотечної роботи, вдосконалення шляхів та способів управління як окремими бібліотечно-інформаційними установами, так і системою бібліотек в країні.

В епоху стрімкого розвитку інформаційних технологій трансформація бібліотечної діяльності тісно пов'язана з використанням мережі Інтернет, комп'ютерних та телекомунікаційних інновацій. Практично технічні вдосконалення мають широкий спектр популярних та перспективних засобів для розвитку бібліотечної галузі та її сервісів.

Важливість використання технологічних інновацій в бібліотеці підтверджується ефективним впливом інформаційно-комунікаційних технологій на рівень задоволення інформаційних потреб користувачів. Фактично бібліотека задовольняє фізичні (реальні) та віртуальні (віддалені) читацькі запити [42, с. 17].

У віртуальному просторі якісно представлена інформація про ресурси бібліотеки, трансформуються бази даних, створюються електронні бібліотеки, забезпечується доступ до електронного каталогу в режимі реального часу, модернізуються віртуальні бібліотечні сервіси: електронне доставлення документів, віртуальна довідкова служба, використовуються вебсервіси для перегляду електронних виставок.

Інтегруючи в діяльність бібліотек інформаційно-комунікаційні технології важливо проаналізувати можливі труднощі, які пов'язані із входження користувачів до інформаційно-комунікаційного простору. Сервіси мають забезпечувати можливість формулювання простого та зручного пошукового

запиту, щоб не виникло питань як висловити потребу в інформаційному запиті та як його правильно сформулювати. Віртуальні сервіси крім зручного та зрозумілого інтерфейсу мають мати інформацію для розширеної комунікації, на випадок коли результат пошукової інформації недостатній. Також, в умовах розвитку бібліотечних інформаційних інструментів важливо крім змістового наповнення сервісу врахувати проблеми пов'язані з практичним опануванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій [42, с. 18].

В практичній діяльності бібліотеки України, визнаючи ефективність широкого спектра можливостей Інтернет середовища, поєднують традиційні способи накопичення інформаційних ресурсів із технологічно-комунікаційними інструментами задля:

- якнайповнішого представлення власних електронних сервісів та продуктів;
- встановлення ефективної комунікації з віддаленими користувачами;
- залучення нових користувачів до бібліотеки;
- розвитку професійної комунікації.

За допомогою технічних інноваційних ресурсів бібліотеки трансформуються в сучасні інформаційні центри, в яких присутнє інформаційно-комунікаційне забезпечення для навчального, освітнього, наукового, виробничого, культурологічного та інших суспільних процесів. Своєю чергою інформаційно-комунікаційні технології слугують стратегічним та перспективним простором для розвитку бібліотек та їх взаємодії із користувачами.

За допомогою використання інноваційних технологій бібліотеки вдосконалюють обслуговування, створюючи власні інформаційні ресурси та забезпечуючи доступ до них. Здійснюється популяризація електронних послуг та продуктів на вебпорталах, впроваджується електронна форма реєстрації віддалених користувачів через сайт, надається доступ до власних електронних ресурсів для віддаленого користування авторизованим користувачам та ін.

Технологічний розвиток впливає на мотивацію бібліотек швидко реагувати на зміни та адаптуватися відповідно до нових вимог та потреб аудиторії.

Для прикладу сучасна тенденція використання смартфона, як основного інструменту зручного доступу до інформації, вплинула на те, що користувачі бібліотек виявили інтерес користуватися бібліотечними сервісами та послугами через мобільний гаджет. Таким чином, виникла необхідність модернізувати вебсайт під мобільний пристрій. На сьогодні більшість українських бібліотечних сайтів адаптовано до перегляду в смартфоні. Оптимізація сайту якісно покращила роботу користувачів з інформацією, адже не виникає проблем з масштабуванням та прокруткою, а це своєю чергою не перешкоджає процесу навігації користувача на вебсайті.

На розвиток інформаційно-комунікаційного бібліотечного сервісу впливає й корпоративна співпраця в рамках якої розробляються національні системи й мережі даних. Яскравим прикладом трансформації та модернізації бібліотек є розвиток моделей від Бібліотеки 1.0 до Бібліотеки 4.0. На сьогодні книгозбірні України перебувають в просторі Бібліотек 3.0.

Так у корпоративній співпраці в спільну класифікацію інформації впроваджено новий стандарт каталогізації – Resource Description and Access (RDA) до якого додається інструкція описів інформаційних ресурсів. Також прикладом ефективної співпраці бібліотек є переведення загальнонаціонального порталу «Наукова періодика України» Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на нову платформу технологічного обслуговування [43, с. 5]. Успіх цього проєкту сприяв покращенню результатів наукової діяльності у спеціалізованій пошуковій системі Google Академії, а це своєю чергою сприяло інтеграції наукових праць в академічний віртуальний простір.

Концепція розвитку моделі Бібліотека 4.0 передбачає розвиток «штучного інтелекту», або так званого «навколишнього інтелекту». Електронні пристрої, які сприйматимуть стан середовища в якому вони знаходяться зможуть розумно та невимушено взаємодіяти з людиною та виконувати діяльність задля отримання максимально необхідних результатів. Практично комп'ютерні технології будуть

здатні самостійно приймати рішення і відповідним чином реагувати на кожну конкретну ситуацію.

Звісно модель Бібліотеки 4.0 не буде функціонувати лише на технологіях, адже це призведе до трансформації бібліотечних сервісів, приміщень, бібліотечної галузі та її фінансування. Проте сучасні бібліотеки активно впроваджують технології, які слугують основою для розвитку інноваційних сервісів Бібліотеки 4.0.

Ріст користувачів смартфонів, які забезпечують зручний та стабільний доступ до мережі Інтернет впливає на розвиток стандартів та протоколів передачі даних, хмарні обчислення забезпечують необмежену обчислювальну потужність та великий обсяг сховищ для збереження даних. Сенсорні системи фіксують інформацію, отримані дані передаються у «хмарне сховище», де опрацьовуються і надходять на пристрій користувача.

Успішно застосовується технологія «Інтернету речей». Наприклад, в публічній бібліотеці Орlando було протестовано сервіс «BluuBeam», який поєднав програмне та апаратне забезпечення. На мобільні пристрої користувачі завантажили додаток BluuBeam, який знаходив сигнал BluuBeam-передавачів та відображав інформацію яку розповсюджували бібліотекарі. Повідомлення могли бути різного формату: текст, зображення, гіперпосилання, відео, події календаря. З допомогою технології бібліотекарі інформували користувачів про власні сервіси та продукти, поширювали інформацію про анонси подій та ін.

На модернізацію інформаційних та комунікаційних сервісів бібліотек впливає зростання обсягів електронної інформації у світі. Феномен (Big Data) «Великих даних» являє собою великі обсяги різної інформації та даних, які потребують сучасних методів та технологій для накопичення, збереження, поширення, управління та аналізу. В бібліотечній діяльності активно впроваджується технологія Data Curation – зберігання та повторного використання даних. Проте технології «великих даних» не гарантують їх якості. Своєю чергою Big Data в синергії з технологіями машинного навчання не витісняють, а модернізують роль бібліотекарів в науково-інформаційних та

комунікаційних процесах. У провідних бібліотеках світу визначено нові посади Data Librarian або Research Data Librarian, фахівці цього напрямку допомагатимуть дослідникам використовувати та представляти наукові дані [43, с. 8].

Бібліотекарі намагаються експериментувати з технічними інноваціями, які стануть основою для впровадження Бібліотеки 4.0. Високі технології, які є базою для цієї моделі можуть активно співіснувати в професійній, особистій діяльності користувача. Не втрачає актуальності й фізичний простір бібліотеки, особливо спеціально обладнані творчі лабораторії так звані мейкерспейси (MakerSpace).

Відкриті наукові та творчі простори стають частиною сучасних бібліотек. Для прикладу в приміщенні Вінницької обласної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва обладнано 3-D лабораторію. Технології 3-D входять до списку найбільш поширених сучасних технологій, які активно запроваджуються в бібліотечну діяльність.

Також, доречно вказати, що модернізація бібліотечних сервісів в Україні здійснюється під впливом особливостей потреб користувачів з урахуванням соціально-економічних змін, що відбуваються в країні та світі. Визначений чинник впливає й на прийняття управлінських рішень щодо розробки стратегії перспективних напрямів бібліотечної політики та вдосконалення наявних й впровадження нових форм та методів обслуговування користувачів з допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій. Визначена діяльність направлена на підвищення рівня якості задоволення інформаційних потреб і як наслідок збільшення суспільної значущості діяльності бібліотек в соціокультурному просторі.

Проаналізувати практичну дію цього визначення можна на прикладі діяльності бібліотек Сходу в умовах антитерористичної операції. Фахівці бібліотек опинившись в ситуації невизначеності опанували нові знання та уміння з психології, волонтерської діяльності, сфери благодійності. Бібліотеки країни запропонували своїй громаді ряд послуг з соціально-психологічної адаптації. За жовтень 2014 року бібліотеки відповіли на 16625 звернень вимушено переміщених осіб стосовно допомоги в отриманні документів, пошуку роботи,

житла, питань пов'язаних з перереєстрацією на отримання соціальних виплат [44].

Сучасним прикладом трансформації бібліотечних інформаційно-комунікаційних технологій є співпраця в рамках проєкту «Дія. Цифрова освіта».

В січні 2020 року між Міністерством цифрової трансформації України та УБА було підписано Меморандум про співпрацю, згідно з яким бібліотеки України стали першими установами, які спільно з міністерством сприятимуть розвитку цифрової грамотності суспільства. Близько 6 тисяч бібліотек усієї країни стали учасниками національної програми з цифрової грамотності «Будь на часі!» та популяризують інформацію про проєкт та його місію.

Інформаційні матеріали також буде інтегровано у власні онлайн ресурси бібліотеки також, фахівці книгозбірень сприятимуть у забезпеченні умов проходження навчання на онлайн-платформі у приміщенні бібліотек, які мають усі технічні можливості для здійснення навчання. Тому відповідно до суспільно-політичних змін важливо приділяти увагу соціальним групам, які не повною мірою інтегровані в життя громади це: біженці, мігранти, представники національних меншин, безробітні, безхатченки, люди з фізичними та психічними обмеженнями та ін.

Бібліотека сьогодні виконує роль інформаційного посередника та навігатора, займається структуризацією інтернет-ресурсів. Своєю чергою фахівці бібліотеки допомагають користувачу знаходити якісну, перевірену інформацію, а також самостійно здійснюють пошукову, вибірккову та аналітичну діяльність в процесі обробки інформаційних ресурсів.

Проте в процесі модернізації бібліотечної інформаційно-комунікаційної діяльності виникає й низка проблемних питань, до них відноситься:

- розробка методології бібліотечно-інформаційного забезпечення в умовах дистанційного обслуговування;
- узагальнення інформаційних запитів віддалених користувачів враховуючи специфіку їх виконання в умовах дистанційного обслуговування;

- розширення мережі електронних інформаційних послуг, продуктів та ресурсів, їх залучення до практики бібліотечної діяльності;
- проведення діяльності з об'єктивної оцінки ефективності обслуговування в дистанційному форматі. У визначеному напрямі важливо оцінювати роботу сервісу з точки зору користувачів. Для цього доцільно проводити експертне оцінювання, фокус-групи;
- побудова алгоритму, адаптивної системи бібліотечно-інформаційного віддаленого обслуговування користувачів.

Розв'язання проблемних питань полягає: в злагодженості бібліотечно-інформаційних ресурсів з низкою інноваційних сервісних послуг; розробці конкретного методологічного супроводу, правил, положень, інструкцій; наявності досвідчених бібліотечних кадрів; забезпеченні сучасної матеріально-технічної бази для ефективного та максимального використання інформаційно-комунікаційних технологій, встановленні програмного забезпечення; створенні власних бібліотечних електронних ресурсів, сервісів та продуктів, їх представлення та популяризація у віртуальному просторі на сайті бібліотеки та соціальних мережах.

Крім розв'язання внутрішніх питань пов'язаних з модернізацією бібліотечного сервісу важливо врахувати потребу розробки та впровадження консультативно-методичного супроводу віддалених користувачів, доцільно забезпечити їх якісною, перевіреною інформацією та убезпечити від потрапляння в непрофесійний та неорганізований інформаційний простір.

Державна політика підтримує діяльність бібліотечної спільноти у справі вдосконалення та використання інформаційних технологій, створення інноваційних сервісів та продуктів. Зокрема, діяльність бібліотек у заданому напрямі визначена розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року. «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України». У розділі «Стратегічні напрями бібліотечної справи» визначено спектр дій, які сприятимуть

модернізації інформаційно-комунікаційної діяльності бібліотек., до них відноситься:

- забезпечення розвитку фахових компетентностей бібліотекарів, осучаснення бібліотечно-інформаційної освіти та системи підвищення кваліфікації;
- модернізація матеріально-технічної бази, інформаційно-технологічних ресурсів бібліотек;
- інтенсивний розвиток документно-інформаційних ресурсів на традиційних та електронних носіях, їх актуалізація та створення умов доступу до них;
- науковий супровід розвитку бібліотек в процесі якісних змін;
- розвиток якісної та ефективної комунікації та ін. [45].

Важливим у реалізації цієї діяльності є визначення плану дій. Особливо актуальними є довгострокові ініціативи на період 2021 – 2025 рр., які передбачають низку державних цільових програм задля розвитку інформаційно-комунікаційних бібліотечних ресурсів [45].

Важливою складовою організації зручного та комфортного бібліотечного простору, що забезпечує взаємодію користувача з інформаційними ресурсами ВОБЮ є організація матеріально-технічної бази. До цього пункту відноситься спектр матеріальних та технічних засобів, з допомогою яких забезпечується обслуговування користувачів, здійснюється бібліотечна робота, обробка і зберігання документів та інформаційних ресурсів, функціонує виробничо-службова робота бібліотеки з урахуванням діяльності її внутрішніх майстерень та відділів. Тому до підсистеми матеріально-технічної бази відноситься приміщення, меблі, транспорт, інженерне обладнання, засоби автоматизації та механізації бібліотечних процесів, копіювально-розмножувальна техніка, засоби зв'язку, запчастини та ін.

У системі організації обслуговування користувачів ВОБЮ інформаційна складова має достатній рівень для здійснення ефективної інформаційно-комунікаційної діяльності. У зручному та комфортному просторі ВОБЮ

раціонально об'єднано елементи з різними цільовими функціями, які сприяють оптимізації діяльності бібліотеки. Характеризуючи матеріально-технічне забезпечення книгозбірні станом на 2020 рік дотримано пропорцій між зоною для обслуговування користувачів та книгосховищем. Забезпечено комфортні умови для роботи на 50 робочих місць. Своєю чергою комп'ютерною технікою оснащено 25 робочих зон, з яких 19 має доступ до мережі Інтернет.

До основних засобів модернізації бібліотечного сервісу відноситься мультимедійне обладнання. ВОБЮ має у своєму використанні 7 одиниць мультимедійного обладнання (проектор, електронний пристрій для читання (2), відеокамера, аудіомагнітофон, фотоапарат, телевізор). Цієї техніки достатньо для забезпечення цікавого та ефективного обслуговування користувачів, створення якісного контенту для соціальних мереж, цікавого проведення соціокультурних заходів або ж інформативної зустрічі з підвищення кваліфікації (див. табл. 3.1.).

Таблиця 3.1. – Матеріально-технічна база ВОБЮ станом на 2020 рік

Код рядка	Загальна площа приміщень бібліотеки (кв. м)	У т. ч.		пунктів бібліотечного обслуговування (од.)	Кількість місць	Характеристика приміщення бібліотеки			Кількість технічних засобів (од.)			Засоби зв'язку			
		для зберігання фондів	для обслуговування користувачів			Кількість бібліотечного обслуговування (од.)	Кількість місць	Характеристика приміщення бібліотеки		Кількість технічних засобів (од.)		Засоби зв'язку			
								Майнова	технічна	оргтехніка		Кількість телефонних номерів	кількість факсів	кількість електронних адрес	кількість ПК, які мають доступ до мережі Інтернет
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
01	464,5	198,0	126,7	3	50	1	2	1	25	10	7	4	1	2	19

Важливим пунктом у справі впровадження та розвитку інформаційно-комунікаційних інструментів є рівень фахової компетентності в роботі з різними технічними засобами. Фахівцями ВОБЮ було проведено низку навчальних заходів з підвищення кваліфікації у визначеному напрямі. Зокрема, у 2019 році в рамках семінарських занять «Ключові аспекти роботи бібліотек з молоддю крізь призму сьогодення» для бібліотекарів області, що обслуговують молодь було проведено години професійної майстерності, майстер-класи серед яких акцентувалась увага на підвищенні технічних навичок та знань [46].

Отже, модернізація бібліотечного сервісу за допомогою застосування інформаційно-комунікаційних технологій є актуальним та перспективним напрямом розвитку бібліотечної діяльності. Широкий спектр електронних інструментів має потужний потенціал для урізноманітнення бібліотечного сервісу, створення інноваційних послуг та продуктів, які відповідають суспільним, освітнім, науковим та іншим потребам користувачів. Важливим є те, що про потрібність розвитку бібліотек у визначеному векторі свідчить аналіз зростання попиту користувачів у використанні створених та впроваджених сервісів. Практично, діяльність сучасних бібліотек України відповідає тенденціям розвитку суспільства, які виконують роль сучасних інформаційних центрів.

3.2 Перспективи розвитку ВОБЮ як соціокультурного центру для молоді в умовах цифровізації суспільства

Інноваційно-технологічна доба впливає на трансформацію галузі культури загалом та бібліотечної справи, зокрема. Модернізація галузі відбувається у поєднанні з освітніми програмами та сучасними технологіями. Під впливом проєктів та програм, бібліотеки продовжують оновлюватись як соціально-комунікаційні інституції.

Мережа бібліотек, що обслуговує молодь та юнацтво активно вивчає досвід кращих бібліотек світу задля адаптації цікавих ідей в соціокультурний простір України. До питань покращення автоматизації внутрішніх процесів додано важливий напрям розвитку віртуальних бібліотечних сервісів. Тому до кейса сучасного фахівця бібліотек для юнацтва можна віднести такі технології:

- хмарні сервіси для збереження даних, спільної роботи та ведення спільних проєктів;
- комунікаційні онлайн платформи для спілкування з користувачами (сайти, соціальні мережі, блоги, та ін.);
- автоматизація внутрішніх процесів інформаційно-бібліотечної діяльності, що своєю чергою якісно впливає на розвиток та підтримку е-каталогу,

можливість автоматизованої книговидачі, швидкого отримання та опрацювання статистичної інформації.

Модернізація обслуговування молоді та юнацтва із використанням інформаційно-комунікаційних технологій здійснюється з урахуванням програм розвитку молоді, Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні, Стратегії сталого розвитку України до 2030 року та інших документів. Відповідно до визначених документів виокреслено важливі напрями бібліотечно-інформаційної роботи:

- забезпечення вільного, доступного та зручного доступу до ресурсів та послуг бібліотеки у режимі 24/7 використовуючи будь-який гаджет;
- формування культурних цінностей молоді та юнацтва;
- підтримка освіти як одного з важливих чинників розвитку держави, створення умов для творчої реалізації;
- створення доступу до офіційної інформації задля формування свідомої громадянської позиції;
- сприяння національно-патріотичному вихованню, ідентифікації молоді з державою, її історією та культурою. Розвиток особистості із врахуванням демократичних цінностей;
- розвиток здібностей інформаційної та медійної грамотності.

Визначені пріоритетні напрями характеризуються ефективними змінами в традиційному та віртуальному бібліотечному просторі. Оскільки бібліотеки для юнацтва виконують функцію навчально-інноваційного закладу, до ресурсів, які можна отримати дистанційно важливо додати інформаційну базу для забезпечення навчання, самоосвіти та саморозвитку.

Якісні характеристики цих ресурсів будуть залежати від якості їх інформаційного наповнення. Тому перспективним напрямом роботи ВОБЮ є продовження діяльності над оновленням контенту, оптимізацією функцій навігації в межах вебсайту, створенням та використанням нових бібліотечних сервісів та продуктів. Доречно відмітити, що вебсайт бібліотеки ВОБЮ

розроблено з урахуванням адаптивного дизайну, сайт універсальний і його можна переглядати з різних пристроїв.

Прогнозуючи перспективи розвитку бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва та молоді доцільно врахувати тенденції розвитку бібліотек світу, інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій та запити, що виникають на світовому ринку інформаційних послуг.

У січні 2014 р. компанією «YALSA» (підрозділ Американської бібліотечної асоціації) було підготовлено звіт «Майбутнє бібліотечних послуг для та з підлітками: заклик до дій» в якому описано підходи до організації інформаційно-бібліотечного обслуговування молоді, також було запропоновано заходи для організації якісної діяльності в справі залучення молоді до роботи в бібліотеках враховуючи тенденції розвитку сучасного світу та виклики, що виникають у ньому [47].

Через недостатнє фінансування українських бібліотек у порівнянні з американськими, визначені напрями 2014 року є актуальними для книгозбірень України в реаліях нашого часу, адже якщо говорити про впровадження технологій багато у чому фахівці різних галузей використовують принцип наслідування.

В період цифровізації ВОБЮ взявши за основу стратегію «YALSA» може сформулювати ряд важливих та перспективних проєктів серед яких:

- напрям розвитку професійних здібностей. Бібліотека співпрацює із школами міста. Для молоді, яка вже задумується над вибором професії важливо отримати якнайбільше практичної інформації на рахунок ризиків, перспективності, оплати тієї чи іншої діяльності. Школи не завжди встигають за розвитком навиків, які актуальні в професіях сучасного часу. Тому після закінчення школи, молодь вступає до університету, отримує диплом про вищу освіти, а досягти успіху на ринку праці вдається не завжди. В Україні вже є поодинокі практика підготовки молоді до продуктивної праці шляхом працевлаштування їх у різних організаціях. Бібліотека також може стати першим місцем роботи молодій людині, яка буде стажером чи працівником,

допомагаючи набути практичні навички роботи. Тим паче спектр напрямів діяльності у бібліотеці досить широкий: від організації театру, творчих заходів до верстання видань, ведення діяльності у соціальних мережах, забезпечення якісних зв'язків з громадськістю, написання текстів, створення фото звітів, написання проєктів та ін.

Також бібліотекарі можуть втілити проєкт співпраці молоді з приватними організаціями. Зібрати команду людей які б погодились взяти молодь, яка навчається в школі на роботу. До таких компаній можна віднести салони краси, юнацтво може вести діяльність цих організацій у соціальних мережах, відчувати себе у ролі адміністратора та ін. Також школярі можуть спробувати відчувати себе на посаді ведучого, журналіста, бухгалтера та ін. Для віртуального простору можна записати невеличкі відео про професії. Відзняти та змонтувати 30-ти хвилинне інтерв'ю представника того чи іншого фаху, щоб він розповів про плюси та мінуси своєї роботи, що його у ній надихає, актуально відзняти роботу фахівця у процесі діяльності та й загалом процес виробництва. Також у приміщенні бібліотеки можна облаштувати медіастудію, з набором недорогих технічних інструментів, хромакеєм та навчати молодь працювати з камерою, монтувати сюжети та ін;

- розвиток вмінь та здібностей цифрової грамотності. Звісно молодь відчуває себе комфортно з новими технологіями, проте не завжди рівень їх технічних знань достатній. Бібліотекарі можуть проводити навчання з цифрової та медійної грамотності щоб допомогти їм безпечно та ефективно користуватись інформаційно-комунікаційними ресурсами;
- розвиток традиційної грамотності та підвищення інтересу до читання.

Бібліотека ВОБЮ здійснює активну діяльність у справі підтримки читання. На сайті представлено цікаві буктрейлери, флешбуки та інші відеоматеріали, тому перспективним напрямом у роботі бібліотеки буде пошук нових шляхів популяризації читання. Для прикладу використання інструменту плейкаста. З допомогою визначеного ресурсу фахівці зможуть яскраво представити книгу та

викликати емоції у слухача, адже формат плейкасту зручний та доступний, молодь може слухати його їдучи у транспорті та в будь-який зручний час. Перспективним було б створення блогу ВОБЮ на якому можна розміщувати інформацію з розділу «що почитати», також актуальними для молоді будуть тематичні ролики, які можна виставляти у мережі Instagram, для прикладу у відео відомі вінничани можуть розповідати про свої улюблені книги та радити їх.

Крім визначених перспективних напрямів діяльності бібліотек для юнацтва в умовах цифровізації, важливо додати пункт залучення бібліотечних установ до створення та розширення продуктів та послуг для користувачів з особливими потребами. Аналіз діяльності бібліотек для юнацтва у визначеному векторі свідчить про створення спеціалізованих центрів із забезпеченням усіх необхідних умов для роботи.

Яскравим прикладом є Тернопільська бібліотека для молоді. У ній функціонує Інформаційно-комп'ютерний центр орієнтований насамперед на користувачів зі слабким зором. Читачам пропонуються цифрові пристрої для збільшення тексту, зображень, світлин. Автоматизовано робочі місця зі спеціальним програмним забезпеченням та обладнання для роботи в Інтернеті зокрема, це й принтер, який друкує шрифтом Брайля. Повільно, проте книжковий фонд поповнюється новими надходженнями періодичних видань з використанням шрифту Брайля (журнал «Заклик») та аудіокнигами [48].

Доцільно вказати, що інформацію для людей із вадами зору представлено й на сайті Тернопільської обласної бібліотеки для молоді. В розділі ресурси, фахівцями бібліотеки створено аудіокалендар з допомогою якого можна прослухати коротку та цікаву інформацію про події, факти, знаменні дати, історію національних та міжнародних свят. Також на сайті представлено навчальні відеоматеріали, вебінари, прямі трансляції, майстер-класи та інші ресурси, які молоді із вадами зору буде цікаво прослухати.

Бібліотека ВОБЮ співпрацює з різними організаціями у справі впровадження інклюзії. Тому важливо розвивати визначену діяльність,

розробити окремі розділи вебсайту в спеціальних кольорових схемах для людей зі слабким зором.

Створити та опублікувати скорочені аудіоверсії актуальних сторінок сайту. Звісно впровадження кардинальних технічних можливостей потребує коштів та підтримки влади, тому можливий пошук шляхів фінансування використовуючи міжнародні гранти чи беручи участь у конкурсі «Бюджет Громадських Ініціатив Вінницької міської територіальної громади».

Фахівці ВОБЮ можуть співпрацювати з фахівцями ВОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, адже в бібліотеці діє центр обслуговування людей з інвалідністю «Інва-інформ», в якому люди із вадами зору та люди на інвалідних візках мають можливість отримати зручний доступ до інформації. У бібліотеці встановлено спеціальний тифлокомплекс для людей зі слабким зором, завдяки програмі електронного доступу із синтезом мови та дисплеєм зі шрифтом Брайля можна працювати з текстовою інформацією.

Перспективним напрямом залучення молоді до бібліотеки є використання в її діяльності комп'ютерних ігор, які також можуть бути інструментом, який сприятиме розвитку критичного мислення, підвищенню грамотності та сприятиме у справі розв'язання проблемних завдань.

Актуальним та цікавим для молоді буде впровадження віртуальної та розширеної діяльності. Низка бібліотек України вже має певні пристрої для здійснення навчання у визначеному напрямі. Цікавим практичним прикладом є «SMART-бібліотека». Виникла вона в результаті реалізації проєкту ««SMART-бібліотека – помічник «розумного міста» Хмельницької міської центральної бібліотеки. Проєкт переміг у Бюджеті громадських ініціатив, в результаті було придбано 4 ноутбуки, 3 графічних планшети, 3D-ручки, 3D-принтери, книги з доповненою реальністю, плотер для вирізання, електронні книги та ін. [49]. У користувачів бібліотеки з'явилась можливість читати книги з AR-технологіями, створювати власні книжкові ілюстрації з допомогою графічного планшета, майструвати 3D-об'єкти та ін.

Бібліотеки для юнацтва мають бути в переліку перших структур в яких організовано доступ до VR і AR технологій. Як приклад, можна придбати бюджетні окуляри з віртуальною реальністю і використовувати їх у справі залучення користувачів до бібліотечного простору. Яскравим практичним прикладом впровадження технологій доповненої реальності в бібліотеках світу є мобільний додаток «librARi». Користувач завантажує його на телефон, потім пристрій із застосунком наводить на книжковий стелаж і програма допомагає знайти потрібно книгу та ще й радить додаткову літературу.

Фахівці розробили також цікавий напрям адаптації літературних сюжетів, який передбачає поєднання VR і AR технологій з розробкою ігор. До переліку відомих VR-ігор за мотивами книг можна віднести «Фантастичні звірі і де їх шукати», «Шерлок Холмс» та ін.

У випадку коли фінансова спроможність бібліотек не може дозволити закупівлю нової сучасної техніки можна організовувати майстер-класи на яких фахівці бібліотеки будуть навчати основним принципам дії доповненої реальності для цього потрібно лише телефон, Інтернет та деякі підручні матеріали. В Google Play доступна низка мобільних застосунків додаткової реальності. Зокрема, цікавий додаток Skyscrapers AR з допомогою якого можна відтворити відомі архітектурні будівлі світу та оглянути їх у деталях. В застосунку також зрозуміло представлено інформацію про те як він працює, потрібно лише чітко слідувати інструкції.

Найперспективнішою сферою застосування мультимедійних технологій у бібліотеках для юнацтва є відтворення 3-D анімованих об'єктних моделей. Тривимірна графіка дозволяє відтворити динамічні явища, які інші ресурси продемонструвати не дозволяють. Проблема широкого використання інструменту полягає у складному та дороговартісному програмному забезпеченні та великій затраті часу задля створення якісного мультимедійного 3-D продукту.

Концепція впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в діяльність бібліотек передбачає й низку відповідних стимулів від її фахівців.

Зокрема, це й стосується питання набуття працівниками знань та навичок цифрової компетентності.

Перед фахівцями ВОБЮ постане ще один важливий пріоритетний напрям діяльності, а саме необхідність самоосвіти та розвитку в питаннях технічної спроможності. Запорука успіху у визначеному напрямі полягає в бажанні навчатись та не боятись нового.

Практична діяльність колективу ВОБЮ в період карантину стала підтвердженням того, що працівники готові до змін та активно їх використовують. В статті Вікторії Кравчини «Використання Task-трекерів працівниками закладу під час карантинних буднів: нові реалії та можливості» автор поділилась досвідом того як колектив ВОБЮ ефективно використовував для роботи електронні документи Google, Google-календар та task-трекер Trello [50, с. 22]. Як висновок команда фахівців готова до навчання, вдосконалення та впровадження інноваційних змін, адже здатна швидко реагувати на виклики сьогодення.

Отже, в процесі впровадження технологічних змін в роботу бібліотек фахівці стикаються з низкою складних проблемних питань. До них відноситься мала фінансова спроможність, брак технічного ресурсу, недостатній рівень технічних навичок, відсутність в штаті посади ІТ працівника та ін.

Входження українських бібліотек у цифровий медіапростір починається з окремих прикладів технічної ініціативи та невеликого спектра надання інноваційних послуг, у результаті відбувається більшою мірою локальна оптимізація бібліотечної діяльності за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Приклади впровадження технічних змін в роботу бібліотек дають висновок говорити про їх стихійну та нерегулярну цифровізацію.

Бібліотека ВОБЮ, використовуючи досвід бібліотек світу та розробляючи власну стратегію розвитку, має широкий спектр пріоритетних напрямів для впровадження їх у власну діяльність. Тому, ключова роль адаптації бібліотеки в простір нових цифрових реалій полягає в готовності фахівців ВОБЮ до навчання новим цифровим навичкам з одного боку та продуманій політиці бібліотечної

діяльності, яка залежить від наступних дій: розкриття стратегічних завдань бібліотеки ВОБЮ в цифровому світі; створення системи обміну знаннями у колективі; забезпеченні сучасних робочих місць; організації навчання сучасним технологіям та осучасненню стандартів бібліотечної роботи; здійснення політики перерозподілу обов'язків; заохочування та стимуляція до ініціатив впровадження сучасних інноваційних сервісів.

Прогнозуючи перспективи розвитку бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва та молоді доцільно врахувати тенденції розвитку бібліотек світу, зокрема, для організації якісної діяльності в справі залучення молоді до роботи в бібліотеках. Бібліотека також може стати першим місцем роботи молодшої людини, яка буде стажером чи працівником, допомагаючи набутти практичні навички роботи. Тим паче спектр напрямів діяльності у бібліотеці досить широкий: від організації театру, творчих заходів до верстання видань, ведення діяльності у соціальних мережах, забезпечення якісних зв'язків з громадськістю, створення фото звітів, написання проєктів та ін.

Визначено перспективні напрями роботи для ВОБЮ:

- продовження діяльності над оновленням контенту, оптимізація функцій навігації в межах вебсайту, створення та використання нових бібліотечних сервісів та продуктів, зокрема, створення блогу ВОБЮ;
- розміщення інформації у мережі Instagram в розділі «що почитати», тематичні відеоролики відомих вінничани, що розповідають про свої улюблені книги та радять їх почитати;
- використання в діяльності бібліотеки комп'ютерних ігор, що є інструментом, який сприятиме розвитку критичного мислення, підвищенню грамотності та сприятиме у справі розв'язання проблемних завдань
- залучення бібліотеки до створення та розширення продуктів та послуг для користувачів з особливими потребами;

Бібліотеки для юнацтва мають бути в переліку перших структур в яких організовано доступ до VR і AR технологій. Для цього можна придбати бюджетні окуляри з віртуальною реальністю і використовувати їх у справі

залучення користувачів до бібліотечного простору. Яскравим практичним прикладом впровадження технологій доповненої реальності в бібліотеках світу є мобільний додаток «librARi». Організовувати майстер-класи на яких фахівці бібліотеки будуть навчати основним принципам дії доповненої реальності.

Найперспективнішою сферою застосування мультимедійних технологій у бібліотеках для юнацтва є відтворення 3-D анімованих об'єктних моделей

Звісно впровадження кардинальних технічних можливостей потребує коштів та підтримки влади, тому можливий пошук шляхів фінансування використовуючи міжнародні гранти чи беручи участь у конкурсі «Бюджет Громадських Ініціатив Вінницької міської територіальної громади».

З метою залучення ширшої молодіжної аудиторії у віртуальному середовищі фахівцям ВОБЮ доцільно виділити ресурси на покращення кола віртуальних читачів, які з часом можуть стати реальними. Бібліотекарі для залучення нових підписників у Facebook можуть скористатися наступними порадами: здійснювати пошук друзів в подібних авторитетних групах. Запрошення приєднатися до профілю можна надсилати 20-30-ти новим людям щодня; надсилати приватні повідомлення кожному новому другу, підтримувати з ними контакт, це буде свідченням того, що кожен читач профілю важливий; доцільно відслідковувати хто ставить вподобайки публікаціям та надсилати цим користувачам запит на дружбу; якнайчастіше публікувати власні якісно відзняті світлини, відеоматеріали, оскільки визначений контент найпопулярніший у мережі Facebook; ділитися власними перемогами та здобутками, це викликає інтерес у користувачів та довіру.

Особливу увагу фахівцям бібліотеки необхідно звернути на соціальні мережі, яким молодь надає перевагу, як, наприклад, Instagram.

Своєю чергою, основним вектором подальшої цифрової модернізації ВОБЮ є впровадження сучасних цифрових технологій та оптимізація технологічних процесів бібліотеки. Визначена діяльність матиме якісні результати та оновить роль бібліотеки в суспільстві, сприятиме забезпеченню стійкого та довготривалого партнерства бібліотек у цифровому просторі

ВИСНОВКИ

В реаліях сьогодення бібліотеки України та світу перебувають у пошуку нових форм та методів діяльності задля найбільш повного забезпечення потреб та інтересів користувачів. Вдалою та важливою складовою, яка розкриває важливість функціонування бібліотеки як центру громади є соціокультурна діяльність, яка впливає на визначення ролі бібліотек у справі розвитку інтелектуального, творчого потенціалу особистості, її культурних та духовних цінностей.

Сьогодні доволі часто бібліотечна галузь стикається з «викликами часу». Відтак питання життєздатності книгозбірень здобуває суспільне та державне визнання.

Авторитетним суспільним інститутом, який впливає на розвиток молоді та формування її особистісних характеристик є бібліотеки, що обслуговують юнацтво. Інновації та розвиток інформаційних технологій змінюють характер сучасних бібліотек для юнацтва та молоді в соціокультурному просторі України, модернізують форми та методи їх роботи, перетворюють бібліотеки в молодіжні центри, творчі лабораторії з широким спектром інформаційних послуг.

На сьогодні мережа обласних бібліотек для юнацтва, що відносяться до сфери впливу Мінкультури України, складає 19 бібліотек, а саме: 16 обласних бібліотек для юнацтва, 3 обласні бібліотеки для молоді (Рівненська, Тернопільська, Дніпропетровська ім. М. Светлова), Закарпатську обласну бібліотеку для дітей та юнацтва, а також низку бібліотек-філій, юнацьких відділів, юнацьких абонементів, відділів, груп та кафедр. Як бачимо, не в кожному обласному центрі України є спеціалізовані бібліотеки, що обслуговують юнацтво.

У Вінницькій області функціонують 6 юнацьких відділів центральних бібліотек в містах Козятин, Хмільник, Бар, Могилів-Подільський, Тульчин, Гайсин.

Проаналізовано нормативно-правову базу забезпечення діяльності бібліотечної галузі, що визначено у ряді важливих законів України, («Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про культуру», «Про інформацію», «Про авторське право і суміжні права», «Про доступ до публічної інформації», «Про електронні документи і електронний документообіг» та ін.) наказів Міністерства культури та постанов Кабінету Міністрів України.

Наголошено, що нині нагальною потребою для влади в справі нормативно-правового забезпечення є осучаснення базового законодавчого документа Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу». Ініціативи держави сприяють у здійсненні низки стратегічних організаційно-управлінських завдань задля створення концептуальної моделі сучасної бібліотеки, яка досягне максимальних результатів в справі задоволення інформаційно-комунікаційних потреб сучасного прогресивного суспільства.

Розглянуто становлення Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва в соціокультурному просторі Вінниччини, її структуру та основні напрями функціонування.

ВОБЮ, впроваджуючи активну соціокультурну діяльність, стала місцем зустрічі молоді міста та забезпечила міцні партнерські зв'язки із загальноосвітніми навчальними закладами, культурними організаціями. Здійснює активну та важливу роботу бібліотека у співпраці з інклюзивними організаціями, зокрема, це партнерство з центром комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю «Промінь», Вінницьким обласним центром соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями «Обрій». Саме вказані формати співпраці визначають важливість існування бібліотеки як соціокультурного інституту, що ефективно впливає на розвиток громади не тільки обласного центру, а й області в цілому.

Проаналізовано соціокультурну та інформаційно-комунікаційну діяльність бібліотеки у соціальних мережах. Зазначено, що Вінницька обласна бібліотека для юнацтва, використовуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології,

урізноманітнила види соціокультурних заходів та підвищила їх популяризацію з допомогою використання соціальних мереж (Facebook, Instagram, YouTube).

Присутність бібліотеки у віртуальному просторі забезпечує розширення аудиторії користувачів, швидку та зручну комунікацію з читачами, ефективне поширення новин та інших інформаційних бібліотечних продуктів. Найефективнішою соціальною платформою для ВОБЮ є Facebook. Діяльність бібліотеки в соціальній мережі під час карантинних обмежень значно активізувалась, було впроваджено низку проєктів на актуальні для молоді теми, серед яких: «Теплі історії ВОБЮ», «Книга на екрані ВОБЮ», «Митець та його муза ВОБЮ» та ні.

Особливо активізувалась діяльність бібліотеки у віртуальному середовищі під час пандемії, спричиненої COVID-19. На офіційних сторінках у соціальних мережах здійснювалось систематичне інформування та в режимі 24/7 забезпечувався зворотний зв'язок. Фахівці ВОБЮ створювали цікавий інформаційний контент це віртуальні книжкові виставки, буктрейлери, в онлайн форматі проводились конкурси. За короткий час бібліотекарі адаптувались до вимог сьогодення, розширили канали комунікації з користувачами, опанували онлайн-програми як для внутрішньої роботи, так і для обслуговування користувачів. У соціальних мережах бібліотекарі реалізують цікаві літературні проєкти, що спонукають до читання, розмістили чимало постів про письменників, відомих людей, книги, читання, було організовано цікаві психологічні онлайн-вебінари. ВОБЮ не дивлячись на карантинні умови залишалась зі своїми користувачами та активно здійснювала інформаційну, культурну та просвітницьку діяльність в режимі онлайн.

Розвиток цифрових технологій рішуче та неминуче впливає на діяльність бібліотеки, підготовку бібліотечних кадрів, підвищення їх технічних та цифрових компетентностей, розширює межі бібліотечного простору.

Акцентовано увагу на шляхи розширення аудиторії віртуальних користувачів та збільшення кількості підписників соціальних мереж, зокрема,

наголошено на доцільності виділення ресурсів на покращення кола віртуальних читачів, які з часом можуть стати реальними.

На основі аналізу діяльності ВОБЮ в соціокультурному просторі Вінницької області, запропоновано перспективні напрями розвитку:

- продовження діяльності над оновленням контенту, оптимізація функцій навігації в межах вебсайту, створення та використання нових бібліотечних сервісів та продуктів, зокрема, створення блогу ВОБЮ;
- розміщення інформації у мережі Instagram в розділі «що почитати», тематичні відеоролики відомих вінничани, що розповідають про свої улюблені книги та радять їх почитати;
- використання в діяльності бібліотеки комп'ютерних ігор, що є інструментом, який сприятиме розвитку критичного мислення, підвищенню грамотності та сприятиме у справі розв'язання проблемних завдань
- залучення бібліотеки до створення та розширення продуктів та послуг для користувачів з особливими потребами;

Бібліотеки для юнацтва мають бути в переліку перших структур в яких організовано доступ до VR і AR технологій. Для цього можна придбати бюджетні окуляри з віртуальною реальністю і використовувати їх у справі залучення користувачів до бібліотечного простору. Яскравим практичним прикладом впровадження технологій доповненої реальності в бібліотеках світу є мобільний додаток «librARi». Організовувати майстер-класи на яких фахівці бібліотеки будуть навчати основним принципам дії доповненої реальності.

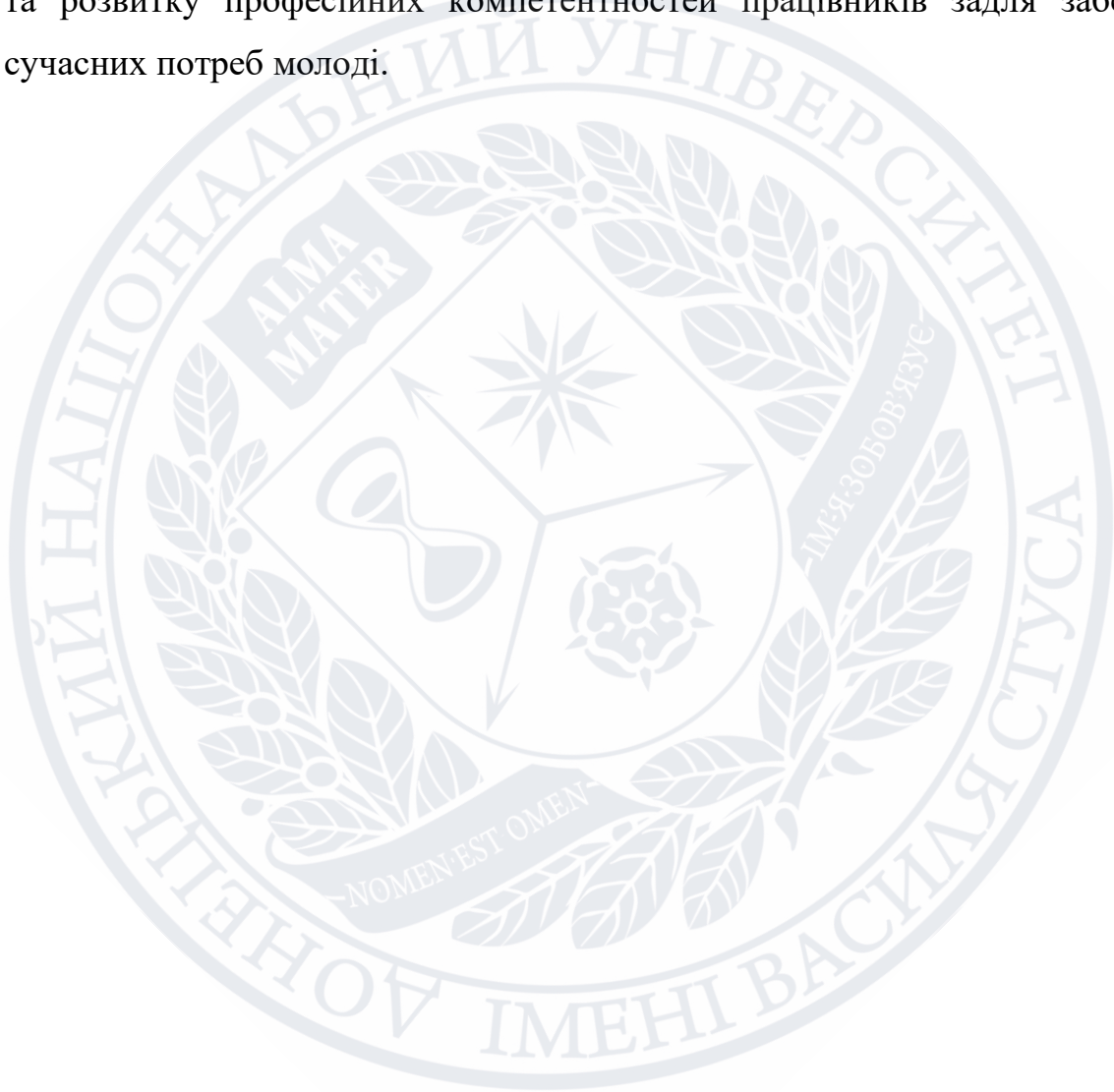
Найперспективнішою сферою застосування мультимедійних технологій у бібліотеках для юнацтва є відтворення 3-D анімованих об'єктних моделей.

Впровадження кардинальних технічних можливостей потребує коштів та підтримки влади, тому можливий пошук шляхів фінансування, використовуючи міжнародні гранти чи беручи участь у конкурсі «Бюджет Громадських Ініціатив Вінницької міської територіальної громади».

Практичний досвід бібліотек України та світу свідчить про актуальні тенденції, які активно впроваджуються в роботу сучасних бібліотек для юнацтва,

що трансформуються в сучасний та потужний суспільно-культурний центр, в якому інтегровано та організовано доступ до різних видів інформації.

Тому, на сучасному етапі найважливішим питанням діяльності ВОБЮ є розвиток бібліотеки в умовах цифровізації, зокрема, перехід книгозбірні на новий рівень бібліотечно-інформаційного обслуговування, який стимулює до пошуку джерел фінансування задля вдосконалення матеріально-технічної бази та розвитку професійних компетентностей працівників задля забезпечення сучасних потреб молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Сливка О. Кіномистецька вітальня як простір соціокультурної діяльності Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. *Бібліотечна планета*. 2019. № 1. С. 21-23.
2. Сидоренко Т. Трансформація культурно-дозвілєвої діяльності публічних бібліотек півдня України 90-х років ХХ ст. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 1. С. 50-57.
3. Бейліс Л. Аспекти популяризації української літератури як складової соціокультурної діяльності бібліотек. *Бібліотечна планета*. 2009. № 4. С. 8-10.
4. Вилегжаніна Т. Місце публічних бібліотек у соціокультурному просторі регіону. *Бібліотечна планета*. 2007. № 2. С. 4-6.
5. Гранчак Т. Соціокультурний дискурс російських національних бібліотек як джерело визначення пріоритетних маркерів національної пам'яті. *Бібліотечний вісник*. 2015. № 4. С. 14-22.
6. Головина Г. Библиографическое обеспечение досуговой деятельности : научнопрактическое пособие. М., 2008. 128 с.
7. Матвійчук О. Соціокультурна діяльність бібліотек: термінологічний аспект. URL: <https://bit.ly/3dDOzeE> (дата звернення: 13.04.2021).
8. Діяльність публічних бібліотек як соціокультурних центрів. URL: <https://bit.ly/3nf5aZm> (дата звернення: 13.04.2021).
9. Бура Н. Форми масової роботи з читачами у бібліотеках (1920-1930 рр.). *Бібліотекознавство і бібліографія*. 1991. Вип. 30. С. 127-131.
10. Цяпало Л. «Майстерня щастя» – вдалий приклад реалізації соціального проекту в бібліотеці. *Бібліотечна планета*. 2019. № 1. С. 28-29.
11. Когутич І. «Читаємо разом» (діяльність літературного клубу при Закарпатській ОУНБ ім. Ф. Потушняка). *Бібліотечна планета*. 2019. № 2. С. 14- 16.
12. Зайко С. Book-квест як новий формат краєзнавчої гри для молоді. *Бібліотечний форум України*. 2020. № 1. С. 10-13.

13. Кушук Т. Ламаючи стереотипи...*Бібліотечна планета*. 2020. № 2. С. 18-21.
14. Мінімальні соціальні нормативи забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні. URL: <https://bit.ly/32xATv1> (дата звернення: 13.04.2021).
15. Фахівцям, що працюють з молоддю [Електронний ресурс] // Державна бібліотека України для юнацтва. URL: <https://bit.ly/3v8fpkH> (дата звернення: 13.04.2021).
16. Мережа спеціалізованих бібліотек України, що обслуговують юнацтво. URL: <https://bit.ly/3vbw4UO> (дата звернення: 13.04.2021).
17. Виноградова О. Державна бібліотека України для юнацтва як центр координаційної діяльності різних соціальних інституцій. *Бібліотечна планета*. 2017. № 1. С. 14-16.
18. Підвищення фахового рівня [Електронний ресурс] // Державна бібліотека України для юнацтва. URL: <https://bit.ly/3ax0AAi> (дата звернення: 13.04.2021).
19. Підвищення фахового рівня [Електронний ресурс] // Державна бібліотека України для юнацтва. URL: <https://bit.ly/3eh1CSc> (дата звернення: 13.04.2021).
20. Як стати учасником базового тренінгу програми «Молодіжний працівник»? URL: <https://bit.ly/3axqNPh> (дата звернення: 13.04.2021).
21. Нормативно-правові акти у сфері бібліотечної справи. URL: <https://bit.ly/3eqgWMa> (дата звернення: 13.04.2021).
22. «Про культуру»: Закон України URL: <https://bit.ly/2Qfv8jq> (дата звернення: 13.04.2021).
23. Дудник В. Удосконалення правової бази формування національного культурного простору. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2013. № 2. С. 104-116.
24. Конституція України. URL: <https://bit.ly/2RVwEri> (дата звернення: 13.04.2021).

25. Основи законодавства України про культуру. URL: <https://bit.ly/2QP3Rnv> (дата звернення: 13.04.2021).
26. Прокопенко Л. Законодавче регулювання у сфері діяльності бібліотек: нормативно-правові аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2015. Вип. 32(1). С. 67-71.
27. Вилегжаніна, Т. Закон про культуру: що далі? *Бібліотечна планета*. 2011. № 1. С. 4-5.
28. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу». URL: <https://bit.ly/3dDg8Vi> (дата звернення: 13.04.2021).
29. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними і комунальними закладами культури. Закон України URL: <https://bit.ly/3gzGQjp> (дата звернення: 13.04.2021).
30. Про обов'язковий примірник документів. Закон України URL: <https://bit.ly/3xerbfo> (дата звернення: 13.04.2021).
31. Про інформацію. Закон України URL: <https://bit.ly/3auLmMu> (дата звернення: 13.04.2021).
32. Про авторське право і суміжні права. Закон України URL: <https://bit.ly/2QHvpLI> (дата звернення: 13.04.2021).
33. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей. Закон України URL: <https://bit.ly/3eC6C4b> (дата звернення: 13.04.2021).
34. Про національні заклади культури: Указ Президента України URL: <https://bit.ly/3eh6mY0> (дата звернення: 13.04.2021).
35. Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України: Указ Президента України URL: <https://bit.ly/3ek9q5H> (дата звернення: 13.04.2021).
36. Про затвердження Державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України «URL: <https://bit.ly/3aqDefR> (дата звернення: 13.04.2021).
37. Історія бібліотеки. URL: <https://bit.ly/3tNJgP3> (дата звернення: 14.04.2021).

38. Безмощук А. Організація практичної підготовки фахівців бібліотечної справи на базі Вінницької обласної бібліотеки для юнацтва. *Бібліосвіт*. 2020. Вип. 3 (75). С. 12-18.

39. Вінницька обласна бібліотека для юнацтва. Інформація про керівництво. URL: <https://bit.ly/32PmfzG> (дата звернення: 14.04.2021).

40. Культура онлайн: в Виннице устроют трансляции спектаклів, інструментальної пьесы и фильма. URL: <https://translate.google.com/translate?hl=ru&sl=uk&u=https://vezha.ua/kultura-onlajn-u-vinnytsi-vlashtuyut-translyatsiyi-vystav-instrumentalnoyi-p-yesy-ta-filmu/&p> (дата звернення: 14.04.2021).

41. Лобаренко Л. Нові інформаційні технології в публічних бібліотеках України (за результатами загальнодержавного дослідження, проведеного НПБУ в 2014 – 2015 рр.). *Бібліотечна планета*. 2015. № 4. С. 9-14.

42. Смоляр І., Туровська Л. Трансформація бібліотечно-інформаційного обслуговування в умовах дистанційного сервісу. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 3. С. 17-20.

43. Назаровець С., Кулик Є. Бібліотека 4.0: технології та сервіси майбутнього. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 5. С. 3-14.

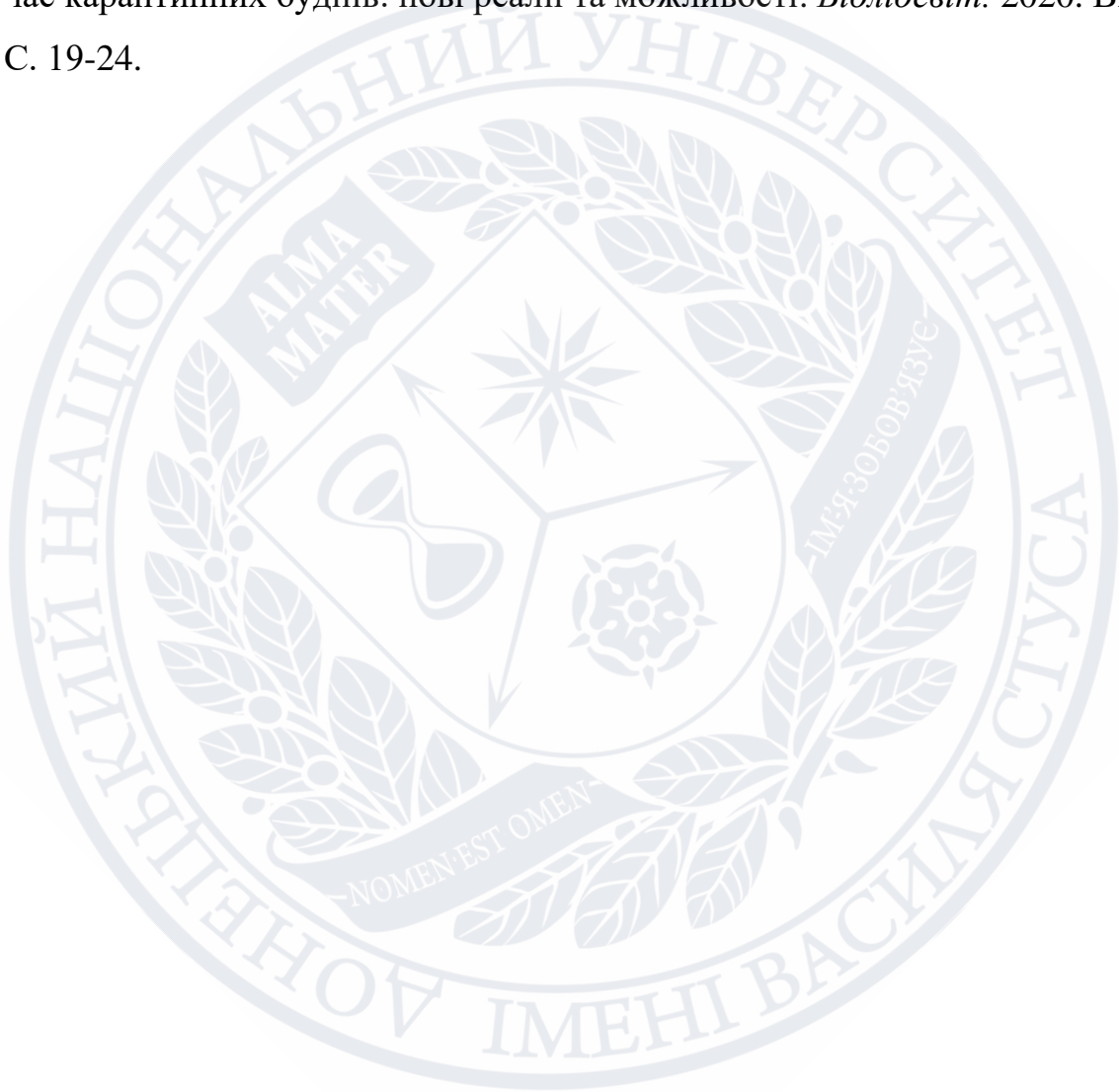
44. Желай О. Модернізація бібліотечного сервісу на основі інформаційних технологій та комунікацій. URL: <https://bit.ly/3gQ3FQa> (дата звернення: 15.04.2021).

45. Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України». URL: <https://bit.ly/3vu0x0k> (дата звернення: 15.04.2021).

46. Підвищення кваліфікації. URL: <https://bit.ly/2RuUutw> (дата звернення: 14.04.2021).

47. Teens Need Libraries. URL: <http://www.ala.org/yalsa/teens-need-libraries> (дата звернення: 15.04.2021).

48. Tyshkevych K. Digitization and information and communication services of the network of libraries in Ukraine for youth. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 4. С. 124-130.
49. SMART-бібліотека – помічник «розумного міста». URL: <https://bit.ly/2QH9WCX> (дата звернення: 15.04.2021).
50. Кравчина В. Використання Task-трекерів працівниками закладу під час карантинних буднів: нові реалії та можливості. *Бібліосвіт*. 2020. Вип. 3 (75). С. 19-24.

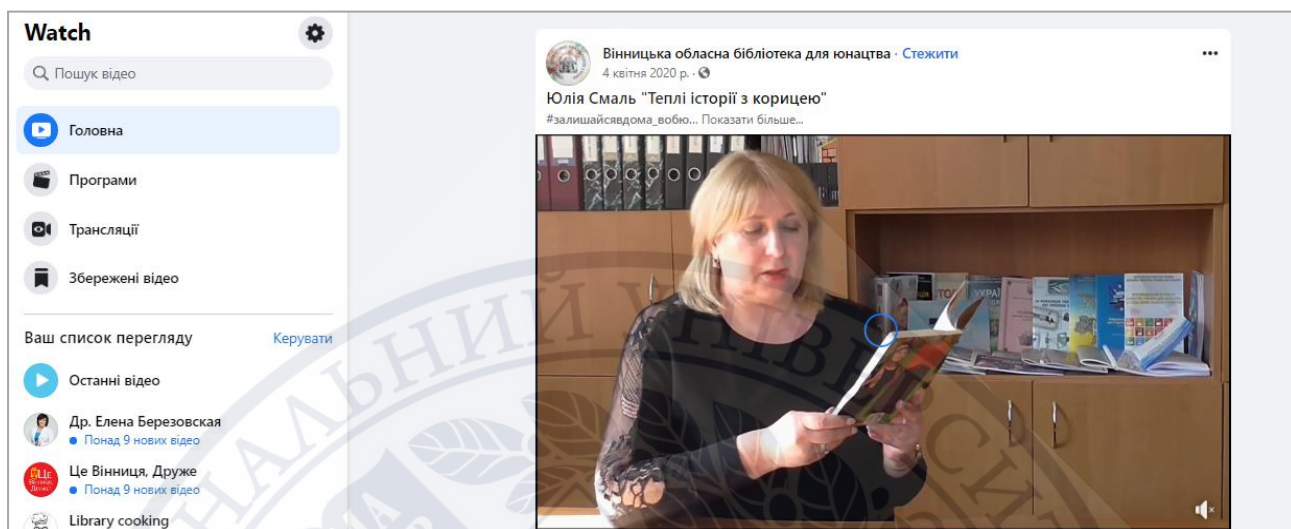
ДОДАТОК А

Учасники фестивалю «Твори добро» (ВОБЮ 09.12.2019)

ДОДАТОК Б

Реалізація проєкту «Теплі історії ВОБЮ» у мережі Фейсбук

ДОДАТОК В
План заходів на квітень 2021 року ВОБЮ

№ п/п	Назва заходу	Термін виконання	Виконавці
1.	Інтегрована інформація в соціальних мережах Фейсбук і Інстаграм	Протягом кварталу	Відділ бібліотеки
2.	Виставка-календар <i>«Вісники природи»</i> (до Міжнародного дня птахів у рамках програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера»)	1 квітня	Відділ обслуговування
3.	Виставка-вернісаж <i>«Мистецтво змиває пил повсякденності з душі»</i> (до Міжнародного дня пам'яток і визначних місць, Дня всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та Дня пам'яток історії та культури)	5 квітня	Сектор читального залу
4.	Виставка корисних порад <i>«Ти – твоє здоров'я – твоє життя»</i> (до Всесвітнього дня здоров'я)	7 квітня	Сектор періодики
5.	Виставка-календар <i>200 років від дня народження Шарля Бодлера (1821–1867)</i> , французького поета	9 квітня	Відділ обслуговування
6.	Виставка-календар <i>«Шлях до зірок»</i> (до Міжнародного дня польоту людини в космос та 60-ї річниці польоту Юрія Гагаріна в космос)	12 квітня	Відділ обслуговування
7.	Виставка-мандрівка <i>«Від Нестора літописця до Петра Яцика»</i> (на відзначення ювілейних дат видатних просвітителів)	16 квітня	Філія
8.	Виставка-календар <i>«Екологічна вартість: відповідальність за майбутнє»</i> (до Всеукраїнського дня довкілля)	17 квітня	Відділ обслуговування
9.	Виставка-настрій <i>«Душею сповнений політ»</i> (до Міжнародного дня танцю)	19 квітня	Філія
10.	Виставка-календар <i>60 років від дня народження Андрія Юрійовича Куркова (1961)</i> , українського письменника	23 квітня	Відділ обслуговування
11.	Виставка-реквієм <i>«Чорнобиль...Згадаємо знову і знову»</i> (до Міжнародного дня пам'яті про Чорнобильську катастрофу та 35-х роковин Чорнобильської трагедії)	23 квітня	Сектор періодики
12.	Виставка – календар <i>«Містер Джаз»</i> (до Міжнародного дня джазу)	30 квітня	Відділ обслуговування

ДОДАТОК Г

Підсумкова анкета соціологічного дослідження

«Покоління центеніалів: цінності та орієнтири»

В обласному етапі Всеукраїнського соціологічного дослідження **«Покоління центеніалів: цінності та орієнтири»** взяли участь користувачі з 4-х районних бібліотек і обласної бібліотеки для юнацтва. Всього було опитано **125** респондентів. Опитування проводилося переважно через соціальну мережу Фейсбук, а також в момент відвідування користувачами бібліотеки після часткового послаблення карантинних заходів.

1. Вкажіть, будь ласка, чим Ви займаєтесь?

- ☐ навчаюся в школі; - **70**
- ☐ навчаюся в університеті; - **43**
- ☐ коледж **12**

2. Зазначте, які цінності є важливими для Вас:

- ☐ життя; - **108**
- ☐ сім'я; - **102**
- ☐ матеріально-фінансова забезпеченість (квартира, машина тощо); - **65**
- ☐ професійні заняття мистецтвом, спортом тощо; - **37**
- ☐ свобода та незалежність особистості; - **88**
- ☐ Ваш варіант _____

3. Розставте, будь ласка, пріоритети Ваших життєвих цінностей від 1 до 5 (1 – головна, 5 – другорядна)

- ☐ життя; - **74**
- ☐ сім'я, родина; - **33**
- ☐ кар'єра; - **33**
- ☐ рівність і свобода; - **27**
- ☐ реалізація власного потенціалу.- **30**

4. Хто або що впливає на формування Ваших цінностей?

- ☐ батьки, рідні; - **81**
- ☐ педагоги, тренери; - **31**
- ☐ друзі; - **59**
- ☐ релігія; - **6**
- ☐ вподобання, захоплення; - **56**
- ☐ особистий досвід; - **66**
- ☐ сучасні цифрові технології; - **29**
- ☐ стан нашої країни на світовій арені; - **65**
- ☐ Ваш варіант _____

5. Зазначте особистість, яка для Вас є авторитетом, завдяки своїм життєвим цінностям батьки **65**, сестра, краща подруга, батьки Куратор, батьки, рідні, друзі, Пирогов М.І., Кіану Рівз, Ольга Фреймут, KAS D'AMATO

6. Чи переживали Ви:

- ☐ залежність від оцінки в інтернеті; - **59**

☐ троллінг чи кібербулінг (систематичне і цілеспрямоване відправлення агресивних повідомлень з електронних носіїв); - **23**

☐ самотність (попри спілкування у Viber, Fb тощо) – **42**

7. Яке спілкування для Вас більш прийнятне?

☐ реальне; - **86**

☐ віртуальне – **39**

8. Зазначте Ваші життєві орієнтири:

☐ впевненість у собі; - **86**

☐ цілеспрямованість; - **77**

☐ оптимізм; - **62**

☐ толерантність; - **46**

☐ самореалізація; - **77**

☐ незалежність у своїх рішеннях; - **55**

☐ особистісний розвиток; - **82**

☐ Ваш варіант _____

9. За допомогою яких моральних орієнтирів можливо досягнути успіху?

☐ совість; - **49**

☐ порядність; - **73**

☐ чесність; - **91**

☐ повага; - **78**

☐ честь; - **73**

☐ Ваш варіант _____

10. Чи впливають Ваші життєві орієнтири на*:

	ТАК	НІ
Особисте життя	75	20
Стосунки з близькими, друзями	62	13
Власні досягнення	71	9
Навчання	63	23
Здоров'я	44	32
Зовнішній вигляд	44	38

**поставте позначку*

11. Оберіть 5 основних орієнтири у Вашому житті:

☐ здобуття освіти; - **91**

☐ улюблене заняття / робота; - **94**

☐ розвиток власних здібностей; - **83**

☐ подорожі, спілкування; - **90**

☐ ведення здорового способу життя; - **64**

☐ самостійні рішення та вчинки; - **82**

☐ покращення зовнішності, підтримка себе у хорошій фізичній формі; - **70**

☐ визначення свого покликання; - **56**

☐ віра в правильність обраної мети; - **58**

☐ важко сказати; **13**

☐ інше _____

12. Що засмучує Вас?

- ☐ невпевненість у майбутньому; - **76**
☐ матеріальне становище; - **56**
☐ відчуття небезпеки; - **58**
☐ стан справ у місті та країні; - **75**
☐ інше _____

13. В якому середовищі Вам найбільш комфортно перебувати?*

	ТАК	НІ
Сім'я	96	21
Навчальний заклад	58	50
Професійні заняття	65	43
Коло друзів	104	18
На самоті	42	68
Інше _____	4	

***поставте позначку**

14. Зазначте, яких цінностей та орієнтирів не вистачає нашому суспільству.

Відповіді були різні, але переважали думки, що нашому суспільству не вистачає: патріотизму, безкорисливості, чесності, справедливості, порядності, співчуття, індивідуальності, впевненості, взаємоповаги, толерантності, розуміння, ввічливості, гідності, позитиву, моральних орієнтирів, віри в себе поваги до старших, любові до Батьківщини

15. Що Вас заряджає позитивом?

Близькі люди, сім'я, робота, успіхи, досягнення мети, спілкування з друзями, улюблена музика, улюблені фільми, кумири, спорт, прогулянка, туризм, кохання. Віра в краще майбутнє.

Вкажіть, будь ласка, Ваш вік 14 – 17 р. – **93** 18-20 р. – **32**

Вкажіть, будь ласка, Вашу стать:

- жіноча; - **73**
- чоловіча – **52**

Напишіть, будь ласка, Ваше життєве кредо:

Старанням можна досягти всього, ніколи не здаватись, бути "вище" за обставини та йти до мети, жити чесно

Дійти до цілі будь-якою ціною.

Любити себе попри все.

Як ти до людей, так і люди до тебе.

Не здаватись!

В здоровому тілі здоровий дух.

Все швидкоплинне.

Немає різниці в тому які почуття відчувають боягуз і герой, різними їх робить те як вони вчиняють.

Робити все своєчасно.

Мир на землі. Віра в майбутнє.

ДОДАТОК Д

Профіль ВОБЮ в мережі Facebook

ШАНОВНІ КОРИСТУВАЧІ!

У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПОСИЛЕННЯМ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ БІБЛІОТЕКА **3 5 КВІТНЯ 2021 РОКУ** ПРИПИНАЄ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ!

Вінницька обласна бібліотека для юнацтва
@vinobu.vn.ua · Бібліотека

Дивитися відео
youtube.com

Головна Відгуки Відео Більше ▾

Vinnytsia Oblast 21018

Вінницька обласна бібліотека для юнацтва
23 квітня о 19:57 · 🌐

#культураВінниччини,
#культура_онлайн,
#новинки_вобю

Том Коратессан Бойл "Музыка воды". 1795 рік. Опинившись у полоні маврів, Мунго Парк гадав, що це кінець. Але мандрівникові вдається втекти — і далі поневірятись незнайомим континентом. Поки поряд крокує його вірний провідник Джонсон, Мунго має надію. Із ними — ще й джарранський чаклун Ебо (чи то Або). Цікаво, чи зміг би він побачити, як там кохана Мунго, Ейлі? За сотні миль, вона чекає на його повернення. Та зараз рано д... Показати більше...

668 осіб вподобали це, зокрема 12 ваших друзів

780 людей стежать

203 людини checked in here

<http://vinobu.vn.ua/>

0432 672 947

ДОДАТОК Е

Анонсування онлайн заходів на сторінці ВОБЮ у Facebook

Вінницька обласна бібліотека для юнацтва 16 квіт. • 🌐

Оксана Мороз
КУРС
ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ГІГІЄНИ

#ЯКНЕСТАТИВОВЧЕМ

Пн, 24 трав. о 19:00 UTC+03
Як захистити себе та ближніх від інфовірусів | Базовий онлайн-курс Зацікавлена

👤 Марина і ще 7 друзів

👍 Алёна Калашникова і 9 інших осіб

#вобю_психологія, #вобю_інсайт

Прямий ефір
22.04.21 (🕒 21:00)

"Про психосоматику"

Проводить: психолог Тетяна Ходакова

tatyanahodakoffa

👍 14 3 поширення

ДОДАТОК Ж

Візуалізація конкурсу ВОБЮ

«Українська Кассандро, твоє слово лунає!» на сторінці у Facebook (2021р.)

ДОДАТОК И

Профіль ВОБЮ в мережі Instagram

